

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YETİK OZAN, HAYATI VE ŞİİRLERİNİN TEMATİK
İNCELEMESİ**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

AHMET SAVAŞ ÇOLAK

1010082006

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

PROGRAMI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. DURALİ YILMAZ

HAZİRAN 2014

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YETİK OZAN, HAYATI VE ŞİİRLERİNİN TEMATİK
İNCELEMESİ**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

AHMET SAVAŞ ÇOLAK

1010082006

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

PROGRAMI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. DURALİ YILMAZ

HAZİRAN 2014

ÖNSÖZ

Yetik Ozan, Türk şiirinin “ada” niteliğine sahip ender isimlerinden biridir. O, halk şiirini hemen hemen bütün boyutlarıyla kuşatmış, halk şiirinin kafiye sistemi, mecazlarını, söz sanatlarını temellük etmiş bir şairdir. Ancak onu çağının halk şairlerinden ayıran bir takım özellikleri vardır. Onu şiirimizde bir “ada” yapan, nevi şahsına münhasır kılan bu özelliklerdir. Halk şiirini temellük etmesine rağmen hiçbir şiirinde taklit seviyesinde kalmamıştır. Bunun yerine oradan kişisel bir söylem geliştirmiş ve şiirimize yeni söyleyişler kazandırmıştır.

Özellikle yirminci yüzyılın başından itibaren iletişim ve ulaşım teknolojisinin gelişmesine paralel olarak halk şiirinde de bir bitiş temayülü başlamış görünmektedir. Günümüze doğru gelindiğinde bu sahada yeni hamlelerin artık söz konusu bile olmadığı bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Kısacası halk şiiri kendi içinden yeni bir hamle başlatma konusunda yetersiz kalmıştır. Çoğu halk şairi usta malı şiirler söylemiş yahut onları taklit etmiştir. Özellikle kafiye konusunda müptezellik belirgin bir hâl almıştır. Her çağın kendine has bir sosyolojik yapısı vardır. Aynı şekilde her çağın insan anlayışı da farklıdır. Şiir, kendini çağının anlayışı içerisinde var etmek zorundadır. Aksi halde zamana yenilmiş demektir. Halk şiiri, Yetik Ozan’ın yaşadığı yıllarda zamana yenilmiş gözükmektedir. Yetik Ozan, halk şiirinin imkânlarını kullanarak fakat halk şiirinin yenilgisini kabullenmeyerek eser vermiştir. Bu anlamda onun şiirini zamana bir direniş, bir başkaldırı olarak okumak mümkündür. Şiirlerinde bu anlamda en çok dikkat çeken şey halk şiirinin bir otomatizm içinde sıralanan kafiye anlayışını yıkmış olmasıdır. Bunu elbette söyleyişte yaptığı yenilikler takip eder.

Yetik Ozan, aynı zamanda bir bilim ve ideal adamı olan Turgut Günay’ın mahlasıdır. Turgut Günay, bir dil doktorudur. Bu bakımdan dil üzerinde yaptığı çalışmaların onun şiirlerine büyük katkısı olduğu kanaatindeyiz. Onu farklı kılan özelliklerden biri de budur şüphesiz. Çünkü o, dille hem bir sanatkâr, hem de bir bilim adamı olarak ilişki kurmaktadır. Şüphesiz bu iki yönlü ilişkinin avantajlarını kullanmış ve şiirine taşımıştır.

Şairin bir ideal adamı olması, bir ideolojinin mensubu olması zaman zaman hatta genellikle kendi dışındaki kitleler adına konuşma mecburiyetini de beraberinde getirir. Bu yüzden onun şiirlerini büyük bir kısmı bireysel duyguları dile getiren şiir-

leri değildir. Hatta bireysel duyguları, meseleleri büyük bir kitlenin duygularını dilendirdiği şiirlerin içine yerleştirilmiş mısralarda gizlidir.

Türk milliyetçisi olan Turgut Günay, milliyetçiliğin başka bir adı olan tarih şuurunu şiirlerinde yoğun bir şekilde işlemiştir. Onun şiirleri bizi Orta Asya'da başlayan Türk tarihinden çağımıza kadar geçen sürecin en nazik dilimleriyle buluşturur. Öte yandan yaşadığı dönem içinde Türkiye dışındaki hiçbir Türk topluluğu özgür değildir. Buna da şahitlik etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Asya'nın farklı coğrafyalarında bağımsızlık arayışında olan Türk topluluklarına da çevirmiştir şiirinin yönünü. Ancak bunları yaparken insani özü daima ön planda tutmuş, sanatın en temel öğelerinden olan empatiyi okuyucuya aktarmaya gayret etmiştir.

Yetik Ozan, halk şiirinin imkânlarını kullanmasına rağmen modern bir şairdir. Çünkü o, çağının meselelerine parmak basmış, şiirine onları konu edinmiş, bireyi şiirine sokmuş bir şairdir. Halk şiirinin basmakalıp söyleyişlerinden ve kafiye müptezelliğinden özenle kaçmıştır. Böylece bir anlamda halk şiirinin ve hece şiirinin imkânlarını tüketmediğini de ispat etmiştir.

Bizi böyle bir çalışmaya iten şairin kişiliği ve eserindeki özgünlük olmuştur. Bu çalışmayı yaparken danışman hocam Prof. Dr. Durali Yılmaz'ın tecrübe ve birikimlerinden faydalanma şansını bulduğum için kendimi şanslı addediyorum. Bu vesileyle hocama teşekkür ediyorum. Çalışmam süresince manevi desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Ömür Ceylan ve Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar Aslan'a da teşekkürü bir borç biliyorum.

A. Savaş Çolak

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
1. GİRİŞ	1
2. YETİK OZAN'IN HAYATI VE ESERLERİ.....	3
2.1. HAYATI.....	3
2.2. ESERLERİ.....	9
3- ŞİİRLERİN TEMATİK İNCELENMESİ.....	12
3.1. Umut/SUZLUK:.....	12
3.2. GURBET:.....	34
3.3. GELENEK/GELECEK ÜLKÜSÜ:.....	37
3.4. ÖLÜM:	39
3.5. KAHRAMANLIK:.....	43
3.6. TUTSAKLIK:	46
3.7. DÜZENSİZLİK VE YOZLAŞMA:.....	49
4. SONUÇ.....	54
EK-1: RÖPORTAJLAR.....	58
1- METİN ÖZARSLAN RÖPÖRTAJI.....	58
2- AHMET BİCAN ERCİLASUN RÖPORTAJI.....	62
3- SAİM SAKAOĞLU RÖPORTAJI.....	66
4- İSKENDER ÖKSÜZ RÖPORTAJI.....	71
EK-2: RADYO TİYATROSU	74
KAYNAKÇA	92

KISALTMALAR

A.g.m.	: Adı geçen makale
A.g.e.	: Adı geçen eser
Bkz:	: Bakınız
Dnş.	: Danışman
Esk:	: Eski Türkçe
Haz.	: Hazırlayan
K.B.Y.	: Kültür Bakanlığı Yayınları
Nr .	: Numara
s.	: sayfa
Sf.	: sıfat
Tdk:	: Türk Dil Kurumu
Yay.	: Yayınları

ÖZET

Dr. Turgut Günay, dilbilimci ve bir akademisyen olduğu kadar Yetik Ozan mahlasıyla başta Töre dergisi olmak üzere çeşitli yayın organlarında şiirleri yayımlanmış bir şairdir. 1942 yılında Manisa'nın Soma ilçesinde doğmuştur.

İlköğrenimini Aydın iline bağlı çeşitli ilçe ve bucaklarında, orta öğrenimini ise Rize'de tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1966 yılında bitirmiştir. Ardından Kütahya Lisesi'nde yaklaşık bir buçuk sene edebiyat öğretmenliği görevinde bulunmuştur. 1967 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde asistanlık sınavını kazanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü asistanlığın başlamıştır. 1972 tarihinde "Rize İli ve Ağızları" adlı tez çalışmasını tamamlayıp bilim doktoru olmuştur. 1973'te tamamladığı askerlik sonrası Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. Bu sürede "Türkiye Türkçesi Grameri", "Türk Dili Tarihi", "Türkçenin Yapısı", "Eski Türkçe Uygur, Göktürk, Karahanlı Lehçeleri", "Anadolu ve Rumeli Ağızları", "İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı", "Bugünkü Türk Lehçeleri", "Türk Halk Şiirinde Türkler ve Biçimler", "Türk Kültürü" derslerini vermiştir.

Akademik çalışmaların yanında, TRT Halk Müziği ve Halk Oyunlar Dairesinde mesai dışı bir görevle yönetim kurulu üyeliğinde de bulunmuştur. 1978 yılında bir otel odasında hayatına kendini asarak son vermiştir. Şairin ölümünden sonra şiirleri Yetik Ozan isimli bir eserde toplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yetik Ozan, Dr. Turgut Günay

ABSTRACT

Dr. Turgut Günay is a linguist and academician as well as a poet who wrote in various media organs such as Töre Review with a pseudonym, Yetik Ozan. In 1942, he was born in Manisa in Soma town.

He completed his elementary education in different towns and countries of Aydın, and his secondary education in Rize. In 1966, he graduated from Ankara University from the Faculty of Languages, History and Geography in the department of Turkish Language and Literature. Then he carried out a duty as a literature teacher in Kütahya High School for almost one and half year. In 1967, he passed an exam for the assistantship in Erzurum Atatürk University. He began his assistantship in the department of Turkish Language and Literature. In 1972, he completed his study untitled as “Rize İli ve Ağızları” [Rize Province and its Local Dialects] and with this study he took his doctorate degree. In 1973 after completing his military service, he started to work as an instructor in Hacettepe University, Faculty of Social Sciences and Humanities, in the department of Turkish Language and Literature. During this period, he gave the following lectures: “Turkey Turkish Grammar,” “History of Turkish Language,” “The Structure of Turkish Language,” “Old Uyghur, Gokturk, Karakhanid Turkic Dialects,” “Anatolia and Rumelian Local Dialects,” “Turkish Literature before Islam,” “Present Turkish Dialects,” “Turks in Turkish Folk Poetry and the Forms of Turkish Folk Poetry,” “Turkish Culture.”

Beside his academic studies, he took in charge in the department of TRT Folk Music and Turkish Folk Dance as a member of board after his normal office hours. In 1978, he committed suicide by hanging himself in a hotel room. After his death, his poems were collected in a work called Yetkin Ozan.

Key words: Yetkin Ozan, Dr. Turgut Günay

1. GİRİŞ

Gelenek, çağımızda üzerinde çok konuşulan, tartışılan kavramlardan biridir. Kavramın tartışmaya açılmasının gerisinde şüphesiz modernleşme olgusu vardır. Bu sebeple iki kavram bütün tartışmalarda bir arada ele alınır. Bu tartışmaların bir kısmında ve özellikle tartışmaların başlangıç aşamasında iki kavram birbirinin karşıtı olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla modernliğin başlamasıyla birlikte geleneğin de son bulduğu yahut da geleneğin son bulmasıyla modernliğin başladığı gibi bir yanlış oluşmaktadır. Ancak konuyla ilgili tartışmaların bugün modernliğin devamlılık anlamını da içermesi noktasında yoğunlaştığını biliyoruz. Böylece modernlik de geleneğin bir karşıtı olmaktan çıkıyor, geleneğin devamı, son noktası olarak belirmiş oluyor. Tam da burada *gelenekçilik* ve *geleneksellik* kavramları gündemi giriyor. Gelenekçilik katı bir tutuma ve modernlik karşıtlığına işaret ederken, geleneksellik bu devamlılık ilkesini savunmaktadır. Yetik Ozan'ın sanatsal tutumunu bu bağlamda nereye oturtacağımız da böylece netlik kazanmaktadır.

Halk şiirinin imkânlarını tüketmeye başladığı bir çağda hayat süren ve kısa süren ömrüne halk şiiri adına çok ciddi hamleler sığdıran Yetik Ozan, eserlerinden de kolayca anlaşıldığı gibi gelenekçiliği değil, gelenekselliği savunan bir şairdir. Çünkü gelenekçilik, halk şiiri içinde yenilik yapmaya izin vermeyen bir tutumdur. Geleneksellikse halk şiirinin birikim ve imkânlarını kullanarak yeni söylemlere ulaşmayı, modern olmayı salık verir. Yetik Ozan, bu büyük birikimden faydalanarak çağına

uygun şiirler kaleme almıştır. Yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal hadiselerine karşı kayıtsız kalmamış tam tersi bu hadise ve olguları şiirine taşımaya özen göstermiştir.

Bu noktada şairin başa çıkmak zorunda olduğu önemli problemlerden biri de şiirin muhtevasının üsluba galebe çalmasının önüne geçmektir. Çünkü şiir, her şeyden önce ve her şeyden fazla bir sanat eseridir. Muhteva asla onun sanat eseri olma özelliğini gölgelememelidir. Şair, bir şey öğreten değil bir şeyi şiirin şartları ve imkânlarıyla dile getiren kişidir. Ancak gerçekten de ideolojinin ve sosyal hayatın konusu olan unsurlar şiire girdiği zaman şiiri didaktikleştirme gibi büyük bir tehlikeyi de yanlarında taşırlar. Büyük şairler bu tehlikeyle baş edebilen şairlerdir. Yetik Ozan'ın şiirlerinde muhteva ne olursa olsun lirizm belli bir seviyede seyretmeye devam etmiştir. Bu, onun şairlik kudretini gösterir. Aynı zamanda onun meseleleri ne kadar içselleştirdiğinin de bir göstergesidir.

Yetik Ozan, halk şiirinin tür ve şekillerini kullanarak çağının sesi, çağının tanığı olmuştur. Onun şiirlerinin önemli bir yanı da şairin iç dünyasında yaşadığı trajediyi başarıyla dile getirmesidir. Şairi, intihara sürükleyen süreci şiirlerinden takip etmek mümkündür. Ancak bunun için metinlere çok dikkatli ve keskin bir gözle bakmak gerekmektedir. Bu süreci sanatın kuralları içinde şiirine gizlemiş, sembollerle yaşadığı trajedinin ipuçlarını vermiştir. Ölüm ve ölümü çağrıştıran renklerin kullanımını onun şiirinin önemli zenginliklerindendir. Böylece aslında renklere ve kelimelere de hüviyet vermiş olmaktadır.

Yetik Ozan'ın şiirlerinin tematik incelemesi daha önce hiç yapılmamış bir çalışmadır. Türk edebiyatının sosyo-politik olarak çok hareketli bir dönemimde yaşayan ve hayata veda eden Turgut Günay, çağının gerçekleriyle yüzleşmeyi bilen bir sanatçıdır. Şiirlerinin tematik çeşitliliği biraz da bu yüzleşmenin bir sonucudur. Özellikle esir Türklerle ilgili şiirleri bir gerçekliğe tanıklık etmek ve milli bir meseleye çözüm aramak hiç değilse böyle bir dertle dertlenmek için kaleme alınmıştır. Bu temalar halk şiiri için yeni sayılabilecek temalardır. Onu modern kılan, çağının adamı kılan özelliklerden biri de budur. Ayrıca çok tabii olarak bu temaları işlerken halk şiirinin daha önce hiç kullanmadığı bir takım kavramları da şiirine sokmuştur.

Şiirlerinde tabiat, umut ve umutsuzluk, gurbet, gelecek ülküsü, kahramanlık, tutsaklık, ölüm, düzensizlik ve yozlaşma temalarına çok sık yer veren şair, geleneğin geleceğe yön vermek için bir hareket noktası olduğu şuuruyla eser vermiştir. Onun

eserleri halk şiir ve hecenin yeniden dirilmesi anlamına gelebilecek niteliğe sahiptir. Ancak yaptığı hamleyi günümüzde devam ettiren başka şairlerin olmaması bu hamlenin yarım kalması gibi bir sonuç doğurmuş gözükmektedir.

2. YETİK OZAN'IN HAYATI VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

Yetik Ozan¹'in asıl adı Turgut Günay'dır. Ancak o, şiirlerinde kullandığı Yetik Ozan takma adı ile meşhur olmuştur.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu Yetik Ozan'ın vefatından sonra hakkında bir makale yazmış ve bu makalesinde Turgut Günay adını kullanmıştır. Sakaoğlu'nun kaleme aldığı bu biyografi şöyledir:

“GÜNAY, Turgut: 1942 yılında Manisa'nın Soma ilçesinde doğdu.² İlkokulu Aydın'da, ortaokulu ve liseyi Rize'de bitiren Turgut Günay, 1965-66 döneminde Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bir buçuk yıl kadar Kütahya Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne Türk Dili asistanı olan Turgut Günay, doktorasını burada tamamladı. Halen, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim görevlisi olan Günay'ın Türk kültürüne yönelen değişik dergilerde dil ve halk edebiyatı ile ilgili makaleleri, çeşitli tarihlerde çeşitli illerde düzenlenen seminer ve kongrelere sunulmuş bildirileri vardır. Aynı zamanda bir şair olan Günay, TÖRE, HİSAR, TÜRK EDEBİYATI gibi dergilere “Yetik Ozan” takma

¹ Bu çalışmamıza konu edindiğimiz şair Yetik Ozan'ın asıl adı Turgut Günay'dır. Şair, Yetik Ozan'ı mahlas olarak halk şiiri tarzında yazdığı şiirlerde kullanmıştır. Çalışmamızda genellikle Yetik Ozan'ı yeri geldikçe de Turgut Günay'ı kullanacağız.

² Bu konuda Doç. Dr. Abdurrahman Güzel ise, Türk Edebiyatı Dergisi, S. 98, Aralık 1981, s. 24-27 makalesinde “Turgut Günay, 17.7.1942. tarihinde Samsun Vilayeti, Havza Kazası, Çelikalın Köyü'nde doğdu” demektedir.

adıyla çıkarken, bilhassa Doğu Anadolu'da yaşayan âşıklerle “Firkatî”³ mahlası ile sazlı, sözlü olarak atışmakta ve bu alandaki şiirlerini yorumlu olarak yayınlamak üzere biriktirmektedir.”⁴

Turgut Günay, bir süre TRT Türk Halk Müziği Denetim Kurulu üyeliğinde de bulunmuştur. Yetik Ozan mahlasını kullanan, bu mahlasla son derece başarılı şiirlere imza atan Turgut Günay’ın sanatının gerisinde büyük bir coğrafya vardır. Nitekim Sadık Kemal Tural konuyla ilgili olarak şunları söyler:

“Onun yetişmesine kaynaklık eden unsur, öncelikle memuriyetten dolayı gezmekte olan bir ailenin eşyayı ve insanı gerçeğe yakın bir şekilde yakalama talihi olan çocukluk devresidir. Bu gezgincilik sırasında en uzun durakların Karadeniz bölgesinde o bölgenin, tabiatı ve insanı ile bir sahil şehri karakterinden ziyade, yayla veya sarp dağ kasabası niteliğindeki yapısında bulunduğuna işaret edelim. Geze geze tamamlanmış bir öğrenim ve eğitim. Bu gezme realiteye intibaksızlığı artıran bir unsur olarak hayatına ve sanatına aksedecektir. Mustafa Tatçı: *“Yetik Ozan kendine has bir hayat ve dünya içinde yaşamış ve hayatının özgeliği şiirine aksetmiştir.”* der. Sonra Türkoloji tahsili... Türk Dili doktorası... Kültür seviyesi ortaya çıktı, sanıyorum. Bir iki şey daha ilâve etmem gerekiyor; şiirinde rahatça bulacağınız şeyler: Erzurum'da beş yıl kalmış; altı ay kar altında kalan, felsefeye ve şiire imkân veren, halk kültürünün, halk zevkinin bütün zenginliğiyle yaşadığı bir çevrede, halk şairleri ile kurulan dostluklar. On beş seneye varan saz çalma, bir ustalık safhasındadır.”⁵

Sadık Kemal Tural’ın Yetik Ozan ile Kemaloğlu mahlasıyla atışmalar yaptığı bilinmektedir. Bu, ikili arasındaki ilişkinin hem çok yönlü bir ilişki olduğunu gösterir, hem de aynı sanat dalında kalem oynatmış olmak yönüyle ruhi bir yakınlığa işaret eder. Sadık Kemal Tural bu durumu: *“Yetik Ozan’ın son kırk yıllık şiirimizin gelişimi çizgisi içinde hususi bir yere sahip bir şair olduğuna inanıyoruz.”* sözleriyle ifade etmiştir. Dolayısıyla Sadık Kemal Tural’ın hem coğrafya hem şiir üzerinden yaptığı bu tespitlerin son derece kıymetli olduğunu söylemek gerek. Öte yandan Sadık Kemal Tural’ın bir edebiyat bilimci olduğunu da eklemekte fayda var.

³Bkz. Oralardan Geçiyordu Firkatî, Yetik Ozan, Bütün Şiirleri, S. 124-126.

⁴ Saim Sakaoğlu, “Turgutcuğum’un Ardından”, Töre Dergisi, Yıl:8, Sayı:94 Mart 1979, s.40-43.

⁵ Sadık Kemal Tural, “Yetik Ozan’ın Şiiri Etrafında”, Töre, Yıl: 8, Sayı: 93, Şubat 1979 s.9-12.

Turgut Günay, İlköğrenimini Aydın iline bağlı çeşitli ilçe ve bucaklarda tamamlamıştır. Ortaokul ve liseyi ise Rize’de bitirmiştir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olan şair (1966), Kütahya Lisesi’nde bir buçuk yıl edebiyat öğretmenliği görevinde bulunmuş,⁶ bu sırada Erzurum Atatürk Üniversitesi’nin 27.09.1967 yılında açtığı asistanlık sınavını kazanmıştır. Böylece Fen ve Edebiyat Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olmuştur. Bu görevde iken 1972 yılında “Rize İli ve Ağızları” adlı teziyle doktora çalışmasını tamamlamış ve doktor unvanını almıştır.

Turgut Günay, 1973 yılı Kasım ayında askere gitmiştir. Bir buçuk yıllık askerlik hayatından sonra Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Buradaki çalışma süresince “Türkiye Türkçesi Grameri”, “Türk Dili Tarihi”, “Türkçenin Yapısı”, “Eski Türkçe (Uygur, Göktürk, Karahanlı Lehçeleri)”, “Anadolu ve Rumeli Ağızları”, “İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı”, “Bugünkü Türk Lehçeleri”, “Türk Halk Şiirinde Türkler ve Biçimler”, “Türk Kültürü” gibi dersler vermiştir. Akademik çalışmalarının yanında, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Halk Müziği ve Halk Oyunlar Dairesi’nde mesai dışı bir görevle Yönetim Kurulu Üyeliğinde de bulunmuştur.⁷

Firkatî mahlasıyla âşık geleneğine uygun şiirler kaleme alan Yetik Ozan, özellikle Kuzey Doğu Anadolu Bölgesi âşık geleneğinin temsilcileri ile yakın temastan olmuş. Onlarla söz ve sohbet meclisleri oluşturmuş ve bu sahada yetkinliğiyle isminden söz ettirmiştir.⁸

Saim Sakaoğlu ondan bahsederken: “Sinirli bir yapıya sahip olmakla birlikte bunu pek belli etmezdi. Çevresindekiler de bu durumu iyi bildikleri için her türlü insani ilişkilerde uyumlu bir dostluk kurulmasına yardımcı olurlardı. Bu yönünün dışı vurulması, yani sinirli olmasının verdiği kırıncı bir durum asla söz konusu değildi. Onunla birkaç dakika da olsa dostça konuşanlar, bu durumunu hemen algılandırı. Dürüst idi, karşısındakinden de dürüstlük beklerdi.”⁹ Demektedir.

⁶Cemile Sümeyra, Kendi Kalemimi Kıranlar, Şule Yayınları, İstanbul, 2007,s.112.

⁷Cemile Sümeyra, s.112.

⁸ Yetik Ozan, (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010, s.14.

⁹ Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile yaptığımız ve ekler bölümünde metnini verdiğimiz konuşmadan.

Onu yakından tanıyan kişilerden biri olan İskender Öksüz de Yetik Ozan'ı: “*Çok yoğun duyan, yoğun yaşayan, hayata müdahale etmek isteyen bir insandı.*”¹⁰ diye tanımlar. Ahmet Bican Ercilasun Yetik Ozan'dan bahsederken: “İlk göze çarpan özelliği titizliğiydi.” der. Ve sözlerini şöyle sürdürür: “Kılığında kıyafetine konuşma tarzından hemen yansıtıyordu. Asla ütüsüz elbiseyle dolaşmazdı. Gömlek kravat giyinirdi çok defa da kravata mendil eşlik ederdi.

Karakteri hakkında ise çok fazla hemen samimi olmayan biraz insandan kaçan tarafı vardı. İnsanlarla ilişkileri biraz geç ve derin oluyordu ama genellikle ilişkileri böyleydi, tabii bizim görüş birlikteliğimizde vardı. Beraberliğimiz görüşlerimizi paylaştığımız sık sık oluyordu ama karşı görüş söz konusu olduğunda ona karşı her ikimizde de keskin bir duruş vardı şeklinde ifade etmiştir.”¹¹

Buraya kadar aldığımız görüşlerden, Yetik Ozan'ın, son derece hassas, sinirli ve duygusal bir mizaca sahip olduğunu anlıyoruz. Bu özelliği dolayısıyla içinde bulunduğu sosyal ve siyasi şartlar, sürmekte olan anarşi ortamı onun ruhunda olumsuz etkiler yapmıştır. Sinirlerinin gittikçe zayıflamasına paralel olarak sanki hayattan kopma isteği de gittikçe artmaktadır. Ömrünün son aylarında Saim Sakaoğlu'na yazdığı 9.11.1978 tarihli mektubunda “ Ben çalışmıyorum, hiçbir şey yapamıyorum. Çünkü korkunç bir bunalım içerisindeyim. Şu mektubu bir otel köşesinde yazıyorum. Önümüzdeki ayın başlarında Macaristan'a hareket edeceğimi sanıyorum; tabii iki hafta sonra yapılacak asistanlık imtihanını kazanabilirsem.”¹² Demektedir.

Yetik Ozan'ın bu ruh halini açıklayan değerlendirmeler de bulunmaktadır. İbrahim Metin Yetik Ozan'ın büroya gelerek, Töre Dergisi'nde yayınlanmak üzere “Otuz Yedinci Damla” başlıklı şiirini bıraktığını, ancak şiirin yayınlanmadığını söyler. Şiiri ve İbrahim Metin'in notlarını Yetik Ozan'ın ölüme giden ruh halini aydınlattığı için buraya alıyoruz:

“Otuz Yedinci Damla

Değme geç, değme geç bana tan yeli!
Tünle kırbaçlanmış yüzüm bu sıra.
Yaraya tuz basılır mı?

¹⁰ Prof. Dr. İskender Öksüz ile yaptığımız ve ekler bölümünde metnini verdiğimiz konuşmadan.

¹¹ Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ile yaptığımız ve ekler bölümünde metnini verdiğimiz konuşmadan.

¹² Saim Sakaoğlu, “Turgutcuğum'un Ardından”, s.40-43.

Gerçi, gönlüm yedi kuşak Ege'li;
Ağrı doruğunda gözüm bu sıra.
Var, gökçe gülleri al eyleyip git!

Bakır bulutları şal eyleyip git!
Kısır ahlâtları dal eyleyip git!
Göğe adam asılır mı?
Kırık divitlerde özüm bu sıra.

Otuz yedi yıldır seni bekledim;
Kâh beşiğe girdim, kâh emekledim.
Sonunda yarımı düne ekledim;
Başak boşa kasılır mı?
Üç değirmen taşı sözüm bu sıra.

Cumhuriyet döneminde sahasının yıldızı olarak kabul ettiğim “şiiirin sırrına erenlerden” Yetik Ozan; telaşlı bir halde DEVLET Gazetesi ve TÖRE Dergisi’ni, bastığımız Yeni Işık matbaasına geldi . ”Otuz Yedinci Damla” şiiirini, yanındaki desenlerle ve imzalanmış olduğu kısa notla birlikte, yukarıda “italik” olarak basılmış mısraları, daktilonun kırmızı şeridi ile yazdığı kâğıdı, kapının önünde, elime tutuşturup gitti. O yıllar, Türkiye’imiz gibi, Yetik Ozan’ımızın da buhranlı günleriydi... Şiiiri yayınlamadık... “Divitleri’ni kırdığı zaman olduğundan belki bu ,O’nun son eseriydi.. Bir kopyasının daha olamadığını zannettiğim mısraları, edebiyat tarihine emanet edemeden kaybetmiş olmanın vicdan azabını, uzun süre çektim... Yıllar sonra ise, bulmanın sevincini yaşadım.

Sana Gelirim şiiirinde:”Var olmak bu ise bıktım;/ Yok olur sana gelirim” ve Can Pazarı ‘nda ise:”Kurt, kabrini” “Kendi pençesiyle kazar”. “Kurulmuş öç doruğuna “Can verip şan alacağım” demişti...

Şimdi: ”Çelikten kanatlarla“çıktığı göklerde, “Başında Tolunaylar dalganı”yor mudur?

“Yarasına tuz bas “tığımızı, “Göğe adam as”tığımızı ve O’nun, kırmızı şeritle aktardığı mısralardaki “Elveda”yı, biz şairce söylediğini, gafletimizden anlayamamıştık...

Ve otuz altıncı “damla”, “Otuz yedi” ye girdiğinde, otuz yedilik baharında:

“kanamadan son zaferin tadına/ Binip ülkümüzün bengi atına /Kürşad’ın izinden ,Cennet katına..”;

“Gökçe gülleri al eyleyip”;

”Bakır bulutları şal eyleyip” uçtu gitti...”¹³

Ayrıca ölümünden iki gün önce Sadık Kemal Tural’a “şiiirlerimi bir araya getir; başına bir etüt yaz ve bastır. Ben bu hafta gideceğim... Unutursan, bunları bir kâğıda yazayım.”¹⁴ demiştir.

Bu satırlar şiiirin nasıl bir bunalım içinde olduğunu açıkça göstermektedir. Yine onun son günlerine ait aşağıdaki hatıralar, bu bunalımın gittikçe derinleştiğini ve hayatla bağının âdeta pamuk ipliğinden ibaret hale geldiğini ortaya koyar.

¹³ Yetik Ozan, *Bütün Şiiirleri* , (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010, s. 159.

¹⁴ Sadık Kemal Tural, “Yetik Ozan’ın Şiiiri Etrafında”, s. 9-12.

Bu bunalımlı dönemi atlatamayan Yetik Ozan, 14 Aralık 1978 tarihinde Ankara ulus'ta bir otel odasında (Sema Otel) kendini asarak hayatına son verir. Şair, biri kız biri erkek olmak üzere ardında iki çocuk bırakmıştır.

2.2. Eserleri

2-a. Atmaca Uçurumu (Şiirler, Ankara, 1973),

Eserde Yetik Ozan'ın halk şiiri geleneği ile modern şiir anlayışını birleştirdiği manzumeleri yer alır. Eserin Nisan 2002'de Alternatif Yayınları¹⁵ tarafından, 2010'da ise Ötüken Neşriyatı¹⁶ tarafından baskıları yapılmıştır. Bu baskılar Doç. Dr. Metin Özarslan tarafından yayına hazırlanmıştır. Kitap üç bölüme ayrılmıştır: 1. Atmaca Uçurumu, 2. Ülkü Bağı, 3. Yücelmek. Eserde ayrıca Garipkafkaslı, Mehmet Başbuğ, Coşkun Karakaya, Hasan Karal, Mazlum Ümit, Rıfkı Demirelli ve Serhat (?) gibi ressamlar tarafından çizilmiş desenler de bulunmaktadır.

2-b. Halk Şiirinde Atatürk (S. Sakaoğlu ile birlikte, Erzurum 1974¹⁷)

İkisi anonim olmak üzere, 56 halk ozanına ait 81 deyişin yer aldığı antolojik bir eserdir. Bu antoloji Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün yönleriyle halk inancına, halk düşüncesine ve halk duyusuna mal olduğunu; onunla bayraklaşan Türk milliyetçiliğinin halk tarafından kolay, kolay samimi ve köklü bir biçimde kabul edildiğini göstermesi açısından son derece önemlidir.

2-c. Balıkçıl ile Yengeç (Kelile ve Dimne'den Seçilmiş Hikâyeler, Ankara, 1977¹⁸).

Kelile ve Dimne adlı eserde, uzunlu kısısalı ve çoğu iç içe geçmiş durumda eliyeye yakın hikâyeye yer alır. Kültür Bakanlığı tarafından derlenmek üzere Turgut Günay görevlendirilmiş, Bunların yirmi sekiz adedi seçilerek bu eserde değerlendirilmiştir.

Eserdeki en güzel parçalardan biri olan Balıkçıl ile Yengeç hikâyesi kitaba adını vermiştir. Balıkçıl ile Yengeç isimli hikâyeye kitabında Türk çocuğunun duyma, düşünme ve yaratma gücünü pekiştirmek amaçlanmıştır.

¹⁵ Yetik Ozan, *Atmaca Uçurumu* (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Alternatif Yayınları, İstanbul 2002.

¹⁶ Yetik Ozan, *Bütün Şiirleri* , (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010.

¹⁷ Haz. Saim Sakaoğlu, Turgut Günay, *Halk Şiirinde Atatürk /*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1974.

¹⁸ Turgut Günay, *Balıkçıl ile Yengeç*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991

2-d. Rize İli Ağızları / İnceleme –Metinler-Sözlük (Ankara, 1978)¹⁹

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı bir doktora tezi olarak hazırlanan çalışmadır. Rize ili sınırları içerisinde kalan bölgede, muhtevasında 1969-1971 yılları arasında yapılmış olan derleme ve araştırmaları barındırmaktadır

Giriş bölümünde Rize ilinin fiziki ve beşeri coğrafyası, tarihi, sosyo-kültürel durumyla folkloru hakkında bilgi verilmektedir.

Türkiye ve Türklük bünyesindeki yeri belirtmeye çalışılmış, bu il çerçevesinde konuşulan Türkçeyi komşu ağız bölgelerinden ayıran sınırların tespit edilmiştir. Rize ili ağızlarını yazı dilimizle öbür Anadolu ağızlarından ayıran temel hususiyetler üzerinde durulmuştur.

Yapılan derleme ve araştırmalar dilbilgisi yönünden değerlendirilmiş Rize ili ağızlarının fonetik ve morfolojik hususiyetleri, bağlı oldukları ağız yöreleri de dikkate alınmak üzere, yaygın ölçüler dâhilinde gözden geçirilerek yayınlanmıştır.

Rize ili sınırları içerisinde değişik yörelere isabet eden 61 köy ve mahalle çerçevesinde, 115 kişiden derlenmiş canlı dil malzemesi, hemen hemen bütünüyle yazıya aktarılmıştır.

Sözlük bölümünde, metinlerde geçen mahalli söz ve deyimlerle fonetik ve semantik yapıları bakımından büyük ölçüde değişikliklere uğramış olan biçimlerin yazı dilimizdeki karşılıkları verilmiştir.

Onun Firkati mahlasıyla âşıklarla yaptığı atışmaları da vardır. Bunlardan Yaşar Reyhanı ile olan atışması, “Muhan Bali, Âşık Karşılaşmaları - Atışmalar ve Bugünkü Durumu. TFA, c.16 nr. 315, Ekim 1975, s. 7457 – 60” adlı kaynakta yer almaktadır.

Yetik Ozan’ın yakın dostu Ahmet Bican Ercilasun ile olan bir atışması da Töre’nin 90. sayısında (Ekim 1978, s. 12) yer almıştır.

¹⁹ Turgut Günay, *Rize İli Ağızları*, Kültür Bakanlığı Yayınlan, Ankara, 1978; 2. baskı ADTYK-TDK Yayınları, Ankara 2003.

Görebildiğimiz kadarıyla Yetik Ozan adıyla yazdığı ilk şiiri Baht Otağı'dır. (Töre 9, Şubat 72, s. 31). Daha sonra Töre'de pek çok şiir ve bazı atışmaları yer almıştır.

Bunun dışında Ek-2'de Turgut Günay'ın daha önce yayınlanmamış kendi el yazısıyla 1965 yılında kaleme aldığı bir radyo tiyatrosu vardır.

3- ŞİİRLERİN TEMATİK İNCELENMESİ

3.1. Umut/suzluk:

Yetik Ozan'ın şiir dünyasını kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı yollarla belirleyen umut ve umutsuzluk, şiirlerin büyük çoğunluğuna yayılmasının yanı sıra şairin mizacını önemli ölçüde deşifre eden temalar olarak da karşımıza çıkar.

Yetik Ozan şiiri, kalbinde ve zihninde yaşattığı ülkü değerleri tarihten ödünç aldığı kazanımla ve duyuşla algılayarak dün-bugün ve bugün-yarın düzlemlerini oluşturan ve çoğaltan bir tasarımdır. Özellikle, tek kıt'adan oluşan "Dün", "Bugün" ve "Yarın" adlı şiirlere bu anlayışla bakmak gerekir. Üçlemenin sonuncu şiiri olan "Yarın" da (s. 32) şair, gelecek tasarımına umut yükler;

"Eğer vurup borana dağlardan akacağım;

Hışmımdan boz başaklar dalgalanacak gene,

Çelikten kanatlarla göklere çıkacağım;

Başımda dolunaylar tolgalanacak gene."

Bu kararlılık, şairin dünden aldığı kuvvet sayesinde. Dağ ve gök kelimeleri ile yücelik algılamalarına gönderme yapan şair, ikinci ve dördüncü dizelerde yer verdiği "gene" redifi ile tarihte yaşanan başarıların tekerrür edeceğini yineler ve vurgular. Dolayısıyla ânı anlamlı kılan şey, geçmişten bugüne uzanan ve yarını bugünden olumlayan Türk'ün tarihi, geleneği ve atasıdır. "Bozkır" şiirinde de şairin umutlandığı anlar; atalar ruhuna ve o ruhu oluşturan, yaşatan değerlere sığınış anlarıdır;

"Açar; sırçalanır gözleri çay çay,

Yüzünde bin parça olur dolun-ay...

Kader bir buz dağı, umut deli tay;

Gam, bozkırın yorgun Kazak'larında.

(...)

En önde bir adam dağlardan ulu...

Yüreğinde oba oba öç dolu.

Bulmuş karanlıktan sıyrılan yolu;

Tan, Osman Batur'un göz-aklarında.”

(Bozkır, s. 76-77)

Görüldüğü üzere şair, düşlediği ve aktarmaya çalıştığı umudu, bozkırları kendisine mesken eden ataları ve onların deneyimleri ile anlatır. Kader, her ne kadar bir “buz dağı” olarak karşımıza çıksa da, umut bir “deli tay”dır ve bu “deli tay”, tüm dinamizmiyle kaderin engel olarak öne sürdüğü buzdan dağları aşacak ve hedefe doğru koşacaktır. Zira ona yön verecek olan önder; “dağlardan ulu” ve “yüreğinde oba oba öç dolu” Osman Batur’dur. Güneş doğmadan önceki alacakaranlığa, yani tana gönderme yapan şair, onu bir yandan yaşam sahnesine çıkarırken diğer yandan da “göz-akı”yla aydınlatarak yok etmeye çalışır. Bir anlamda karanlıktan sıyrılmının yolunu keşfediş, hislerin en derin ve yalın biçimde anlatıldığı ve anlaşıldığı gözlerle mümkün olacaktır. İnanç ve umut, gözlerde saklıdır.

Umudu bozkırla beraber düşleyiş, “Bu Bahar” şiirinde de görülür;

“Bu bahar nasıl bahar?

Kopup kaygularımdan açıldıkça umuda

Bozkır bozkır kokuyor

Tırmandığım bayırlar.”

(Bu Bahar, s. 86)

Atalar mekânı olarak algılanan bozkır, kaygılarından kopup umuda “açıl”mak isteyen şairin sığınağı, baharıdır ve bu bahar düşlemi ancak umuda sığınmakla gerçeğe dönüşecektir. “Yücelmek” şiirinde ise, umudunu inançla tazeleyen bir milli duyuş tavrına rastlarız. Kendini realite ile yüzleştiren şair için dün, bugünü doğru anlamayı ve yarını bugünden kurmayı sağlayacak yeniden yükseliş ve yüceliş zamanları olarak algılanır;

“Yükseliyor, yüceliyor inancım

Bir minare gibi, üç şerefeli...

(...)

Bu yürek, Sinan’ın kurduğu cami,

Bu yürek, Yunan’ın sardığı cami,

Bu yürek, bu kanın kardığı cami...

(...)

Biziz yeryüzünün en umutlusu;

Durağımız tutsakların emeli.”

(Yücelmek, s. 137)

Yükselmek ve yücelmek; acıları silecek ve uzakta kalan emelleri yakına getirecek öncül atılımlardır. Sözü edilen atılımlar, “bir minare gibi, üç şerefeli” şeklinde nitelenir ve bizleri doğrudan doğruya “cami” kelimesine yüklenen değerle yüzleştirir. Camiler, inancın ve imanın topluca ve ortaklaşa yaşandığı kutlu mekânlardır. Öyle ki bu “cami(ler)”, Sinan tarafından kurulmuş, Yunan tarafından sarılmış ve kanla karılmış bir “yürek”in; gururlanan, kuşatılan ve acılanan yaşanmışlıklarıyla özdeş değerdir. Gelecek, değerlere sinmiş her türlü olumlu ve olumsuz deneyimleri kavramanın yanı sıra bu deneyimlere paralel olarak tasarlanacak emeller ile kurulacaktır. Tarih; yaşattığı iyi veya kötü her türlü gerçeğe bir sonraki neslin karşısında durmaya

ve hesap sormaya devam edecektir. Şairin, tarihin nesillere yönelteceği ve gelecek düzleminde karşısına çıkartacağı her türlü değişim karşısında; “Biziz yeryüzünün en umutlusu” demesi, belleğinde yer edinen yücelik algılamalarından güç alarak yarına “umutlu” bir şekilde tutunduğunu göstermektedir.

Dün-bugün düzlemi üzerine kurulan “Umut” adlı şiirde; nesilleri, atalar ruhu ve deneyimleri ile yarına ulaştırma gayesi taşıyan bir bilinçle karşılaşırız;

“Ben en yaşlı çınar, sen en genç söğüt,

Sana vereceğim anca bir öğüt;

Kırıl da eğilme, yiğit ol yiğit;

Böyledir Türklüğün töresi, balam!

Başım borklenende, kayguya dalma,

Aç, susuz kal ama umutsuz kalma,

Büyüdükçe dalda şu kızıl elma

Büyüsün ülkünün yöresi, balam!”

(Umut, s. 44)

Sembolik bir anlatımla ifade bulan şiirde, deneyimin sesi olan “en yaşlı çınar”, ülküsünü ileriye taşıyacak olan “en genç söğüt”e öğütler verir. “Türklüğün töresi”ni öğütlemek, dünü yarına taşıma düşüncesini dışa vurur. Türklük töresi, nesillere tarihte olduğu gibi yiğitliği, eğilmemeyi, kaygıya düşmemeyi ve umutlu olmayı telkin eder. Zira umutsuz kalmak, aç ve susuz kalmanın da ötesinde bir yok oluş olarak düşünülür. Umudu ihtiyaçlar hiyerarşisinde önceleyecek olan nesiller, ülkü değerlerini ve söz konusu “ülkünün yöresi”ni büyütecektir.

Hayal ile gerçeğin, diğerk bir deyişle olması istenen (arzu) ile olanın süreğen çatışmasını duyumsayan Yetik Ozan, bu anlarda umudu ve umutsuzluğu bazen aynı düzlemde yaşamaktadır. Zira atalardan miras kalan tarihsel başarıların kıvancını her anışta yeniden duyarken geleceğre umutla bakan şair, başarıları olduğu kadar acıları ve yitimleri de hafızasında taşıırken ise –insanlığı sorgular ve- geleceğre umutsuzlukla bakar. Dolayısıyla ‘umut/suzluk’, bazı şiirlerde, az önce de sözünü ettiğimiz ‘olması istenen-olan’ çatışması arasına sıkışan şairin duygusal yönelimlerini en iyi şekilde yansıtır ve –müstakil olmaktan ziyade- bir arada yaşanır. Ancak bu anlayışla oluşturulan şiirlerde umut, atalar ruhu ve deneyimleri ile güçlendirilerek umutsuzluğra karşı geliştirilen bir karşı duruş olarak açığa çıkar. Dolayısıyla geleceğre umutla bakabilmenin anahtarı, mazi ile ati arasında kurulacak bağda saklıdır.

Umudun sembolik anlatımla işlendiğı bir diğerk şiir olan “Küçük Çobanın Türküsü”, kuzusunu kaybetmiş bir küçük çobanın; korkulu, kaygılı ama umutlu bir arayış üzerine kurulur. Yunus Emre misali çiçekle (kır çiçeğı) konuşan küçük çoban, tabiatın bu taze ve iyimser varlığından kendisini rahatlatmasını ister. Ondan alacağı cevapla umutsuzluk anlarından kaçmayı arzulayan küçük çoban, aslında hâldeki kötümser havadan uzaklaşarak umuda sığınır;

“Güneş battı, gök karardı,

Yüreğimi bir korku sardı

Sanki kaçacak ne vardı

Ne olursun susma öyle

Kuzumu gördün mü, söyle.

(...)

Dur hele dur ses geliyor

Duydun mu, kuzum meliyor

Demek ki yolu biliyor

Haydi canım susma öyle

Gelen o değil mi söyle.”

(Küçük Çobanın Türküsü, s. 146)

Şiirden alıntılama yaptığımız kısımlardan da anlaşılacağı üzere, küçük çobanın sorgulamalarıyla değişen bir atmosfer gözler önüne serilir. İlk bentte; “gök kararır”, “korku sardır” ibareleri ile çizilen olumsuz manzara, bir sonraki bentte geçen “ses geliyor”, “yolu biliyor” gibi ibarelerle dağıtılır. Ses gelme anı ile başlayan umutlanma, şiirin son dizesinde yer alan; “Gelen o değil mi söyle” ile yoğunlaşır. Şair, şiirin gittikçe olumlu bir hâle bürünen atmosferini tam manasıyla bir açıklığa kavuşturmasa da, küçük çobanın içinde taşıdığı gizli kalmış umudu sezdirir.

Şair, yaşanan çağın öne sürümü olan birtakım olumsuzlukları resmettiği “Ağustos” (s. 68) adlı şiirinde, yitik değerleri anımsatmaya çalışır;

“Kurşun derelerin sustuğu çağdır;

Susuzluk çağıldar taşlar katında,

Yeşilin kendini astığı çağdır

Uzak çamlar, sürgün kuşlar katında.”

Kendisini karmaşadan düzene sürükleyen bir doğa ile bu sürüklenişe kayıtsız kalamayan bilinçli insan ruhu, söz konusu şiirin tematik ritmini oluşturan bir nitelik arz ederler. Nitekim derelerin “susması”na paralel olarak “susuzluğun çağıldaması” ile “yeşilin kendisini asması” paralelinde çamların “uzak”, kuşların “sürgün” oluşu, yaşanan çağın metaforik düzlemdeki açılımı olan ‘doğa’ unsurunun yitik bir atmosferde sunulmasına imkan sağlar. Özellikle “yeşilin kendini astığı çağdır” sözüyle şair, yaşamı olumluya çeviren ve öyle de kalmasını sağlayan değerlerin, bilinçli olarak gerçekleştirilen bir intiharla tükendiğine işaret eder. Zira üretkenliğin, tazeliğin, bozulmamışlığın ve kirletilmemişliğin sembolik görünümü olarak düşünebileceğimiz yeşil, “kendini as”arak yaşam sahnesinden çekilmiş, yerini renksiz (uzak çamlar) ve

sürgün (kuşlar) bir ortama bırakmıştır. Ayriyeten derelerin “susması” ile susuzluğun “çağıldaması” arasında kurulan tezatlık, olması gereken ve buna paralel olarak süregelen yaşam dinamizmini tersine çeviren bir nitelikte sunulur. Şair, böylesi olumsuz bir tablodan umuda tutunarak sıyrılmının en güzel örneklerinden bir tanesini bu şiirinde verir. Şiirin devamında vurgulanan ve öne sürülen dünya, yaşamı kuşatılmış ve daraltılmış oluşlardan kurtararak özgürlüğe ve genişliğe kavuşturur;

“Gün yürür; dağ, yazı gölgeye girer,

Öfkeli başaklar dalgaya girer,

(...)

Zafer bayraklaşır başlar katında.

Gün döner; gündöndü yere serilir.

(...)

Her akşam bir ölü oğul dirilir

Ana gözündeki yaşlar katında.

Ay doğar; bin yıllık bir denk çözülür,

(...)

Ağustos ölümsüz düşler katında.”

Şiirin son üç dördlüğü, ilk dördlükte öne sürülen olumsuz tabloyu yavaş yavaş olumluya çeviren bir mahiyete sahiptir. Her dördlüğe adeta girizgâh olan; “Gün yürür”, “Gün döner” ve “Ay doğar” ibareleri, tükeniş ortamlarına karşı geliştirilen ve umutla motive edilen atılımlardır. Söz konusu ibarelerin ardından gelen ve tabiatın (neslin) canlanmasına gönderme yapan; “öfkeli başaklar dalgaya girer” ve “her ak-

şam bir ölü oğul dirilir”; yeniden doğuşu, çoğalışı ve ayağa kalkışı çağrıştıran sembolik ifadeler olarak değerlendirilmelidir. Yine bu ifadeler; parçalanmış, bozulmuş ve sürülmüş, dolayısıyla yitirilmiş bir dünyanın, yeniden bütünlüğe erişini, düzelişini ve doğuşunu, dolayısıyla çoğalışını ifade etmeye yöneliktir. Zaten şairin;

“Zafer bayraklaşır başlar katında”

sözyle, diriliş ve çoğalış tasarımını önceleyen bir umutlu bakış sezeriz. Tüm bunların yanı sıra düşünülmesi gereken; şiirde gizli veya soyut kalmış birtakım anlam kodlarını deşifre etmemizi sağlayacak olan şey, şiirin başlığıdır. Şiire adını veren Ağustos, hasat zamanıdır. Öyle ki, yitip gitmiş her türlü değeri yeniden bulmak veya oluşturmak, toprakta mevcut olan “öfkeli başak”, “ölü oğul” ve bunlara paralel olarak düşünebileceğimiz tarihsel kazanımlarla (“bin yıllık denk”) mümkün olacaktır. Ağustos’un “ölümsüz düşler katında” oluşu da, büyütülen umutların sürekliliğini göstermektedir.

Umutsuzluk, “Gel Di, Gel Gayri” adlı şiirde “kırık dal” olarak sunulur;

“Tutsaklık bir kara hâl, yüze konuk,

Azatlık bir sisli fal, göze konuk,

Umudum bir kırık dal, güze konuk,

Gonca güller geçer, gel di gel gayri.”

(Gel Di Gel Gayri, s. 35)

“Bozkır” şiirinde umudu göz-akı’na yükleyen şair, burada aynı duyguyu yaşayamaz. Çünkü azatlık, göze konmuş “bir sisli fal”dır. Gelecek tasarımını şimdi’de görme arzusunun bir tezahürü olarak karşımıza çıkan fal, sislidir. Dolayısıyla geleceğin belirsizliği ve görünmezliği, umut dalını kırar. Şiirin söz konusu dörtlüğüne

olumsuz bir boyut kazandıran “kara hâl”, “sizli fal” ve “kırık dal” ibareleri, umutsuz olma ekseninde düşünüldüğünde, tamamlayıcı ve belirleyici birer işlev yüklenirler. Ancak şair, umutsuzluğu umuda çevirmek için dün-bugün-yarın düzlemini şiirin arka planına yerleştirir. Son dörtlükte rastladığımız;

“Ne yarınından geç, ne bugününden,

İlle de dileğim, kopma dününden,”

(Gel Di Gel Gayri, s. 35)

dizelerinde, bugün ile yarını birleştirecek, bugünü yarına taşıyacak olan ülkü umuttur. Bu ülküyü, dününden ve yarınından kopmayan nesiller gerçekleştirecektir.

Şairin Kerkük Türklerine yazdığı “Baht Ocağı” adlı şiirinde, umutsuzluğun umuda dönüşümünü okuruz. Ocağına, bağına “(y)eller düşmüş” olan Kerkük Türklerinin acısını derinden yaşayan şair, dizelerinde, “umudu kırgın” bir nesli yansıtır;

“Kaderin bir kara çizgide kırgın,

Oban bir karışık dizgide kırgın,

Umudun bir içli ezgide kırgın;

Hoyratlanır uzar uzar gidersin.”

Kaderiyle, obasıyla, umuduyla “kırgın” Kerkük Türkleri, parçalanmış ve koparılmış olmanın hazin tablosunu oluştururlar. Türk’ün kardeşinin ve toprağının “ele kalma” korkusunu yaşamak; kaderi “kara çizgi”, obayı “karışık”, umudu “içli ezgi” ile birleştirir. Ancak şair, Türk ülküsünü ve toprağını, olan ve olacak her türlü mütecaviz saldırılara umutlu bir duruşla karşı koyarak korumak ister. Elbette yaşanan acılar ve yitimler geri çevrilemez, ancak önemli olan, tüm bu acıları ve yitimleri yitip gitçe, boyun eğmeden kavramaktır;

“Yiğidin yarası can üzerine

Tasalanma, şandır şan üzerine;

Gün olur kuruyan kan üzerine

Sınırını çizer çizer gidersin.

‘Kurula,

Göz yaşını kurula,

Bayraksız bağrın üzre

Baht otağı kurula.’ ”

Ortak bir ülküde birleşmiş olmanın verdiği milli duyuş hissiyle şiire hareket kazandıran şair için, yiğidin yara alışı “şan üzerine şan”, bu uğurda dökülen kanlar da “sınır çizme”, yani bağımsızlıktır. Türk’ün olması gerek değerlerini tarihten ödünçlenen kazanımlarla ifade etmek, umutsuzluktan umuda geçiş bağlamında ele aldığımız diğer şiirlerin hareket noktasını oluşturduğu gibi, bu şiire de yön veren temel etmen olarak değerlendirilmelidir. Kerkük Türklerine “tasalanma”masını söyleyen şair; “Göz yaşını kurula” dizesi ile “Baht ocağı kurula” dizelerinde yer alan “kurula” kelimesini, cinaslı bir söyleyişle, aynı düzlemde birleştirir. Burada, acıların ve yitimlerin dindirilmesinin akabinde “baht otağı”nın kurulması umut edilmektedir. “*Olacakların, kaçınılmaz olduğunu belirleyen bir ilahî iradenin insan için veya toplum için çizdiği hayat tarzı, kader, talih*” (TDK Türkçe Sözlük, s. 184) şeklinde tanımlanan baht, inançla umudunu gerçeğe dönüştürmek isteyen Türk toplumuna bahşedilecektir. Şairin, alıntı yaptığımız son dörtlükte yer alan kelimeleri daha bir özenle seçtiğini söylemek de mümkündür. Zira ülküsünü inançla ve imanla güçlendiren Türkler, geleneği geleceğe taşıırken, varlığını oluşturan ve tarihte konumlandıran manevi değer ve simgelerine de sıkı sıkıya bağlı kalacak, onları içselleştirerek yaşayacaktır. Burada, ilahi bir iradenin belirleyici unsuru olarak karşımıza çıkan “baht” (kader, talih) ile Türk’ün geleneksel mekânlarından olan “otağ” birliktelik oluştururlar. Do-

layısıyla şairin, değerlerin umutlara taşınması ve orada konumlandırılmasında, böylesi bir bilinçli seçim gerçekleştirdiği düşünülebilir.

Kırım Türklerine ithaf edilen “Son Sürgün”de Yetik Ozan, “Ağustos” ve “Baht Ocağı” şiirlerinde rastladığımız manzaranın bir benzerini çizer ve umutsuzluktan umuda geçiş evresinde milli duyuş teminden güç alır. Dört kıt’adan oluşan şiirin özellikle ikinci ve üçüncü kıt’asında öne çıkan umutsuzluk, sembolik vasıtalarla daha da belirginleştirilir;

“Bir yol, bir karanlık, bir ben uykusuz,

Çağ sisli düşlere sağır, duygusuz,

Şu yeşil ölüsü bozkırca susuz

Dilimde pınarlı şınlar kilitli.

Umudun bıçağı paslanmış kinden;

(...)

Nice ki, çift kapılı zindan.

Yarımlar kilitli, dünler kilitli.”

Sürgün hâlde oluşun verdiği hissiyatla çevreyi, dolayısıyla çağı algılamaya ve anlamlandırmaya yönelik umutsuz atılım; “karanlık”, “uykusuz”, “sisli”, “sağır”, “duygusuz”, “yeşil ölüsü”, “susuz”, “paslanmış” ve –burada tekrarlanan- “kilitli” nitelermeleriyle daha da açığa çıkar. Dolayısıyla şair, ruh hâlinin çevreye (çağa) yansıyan yönüyle bir anlam mekanizması oluşturur ve bu doğrultuda çıkarımlar yapar. Doğum ile yaşam arasında geçen zamanı “çift kapılı zindan” a benzetiş, aynı zamanda yaşam denilen sonlu süreç arasında sıkışan insanın trajik yazgısına yönelik bir göndermedir. Yarımların “kilitli” oluşu ise, umudun tükenmişliğini vurgularken, belirsizliği dışı vuran üstü kapalı göndermeleri de deşifre etmemize yardımcı olur.

Böylesi bir kuşatılma anında karşımıza çıkan kutlu sığınak; “yürek” ve onun taşıdığı umuttur;

“Yankılan yüreğim, hiç susma sakın;
Sesinin dağları aşması yakın,
Irakta bir dizgin bekliyor akın;
Kol kola, öç öce binler kilitli.”

Düşmana karşı duran bir yüreğin “ses”i ve “yankı”sı olan bu dizeler, umudun “dağlar”ı (engeller ve uzaklıklar) aşacağını ve “kol kola, öç öce” birleşmiş “ırakta akın bekleyen” binleri nasıl da kilitlediğini (kenetlediğini) göstermektedir. Nitekim olmazları olur, sesleri yankı, uzakları yakın, binleri bir edecek güç umuttur.

“Manzara” adlı şiir, umutsuzluğun sembolik tasarımlar ve tarihsel deneyimlerle resmedildiği, ancak kötümser havanın –şu ana dek değindiğimiz şiirlerden- daha yoğun yaşandığı bir atmosfere sahiptir;

“Ürperen bağrında yağız ovanın
Buğday filizi muştusuz
Boşa dönüyor değirmen
İki derenin çatağında
(...)
Boz-doğan korkusudur
Serçenin yatağında.

Kuşanıp yosundan zırhlarını

Yalaz taşırılar yanar dağlardan

Anadolu'daki eski yangına;

Çolak heykeller gene Haçlı atağında.”(s.72)

Şiirin başından itibaren son dörtlüğe gelinceye kadar yayılan kötümser hava, umuda dönük tüm tasarımları yutan bir niteliğe de sahiptir. Zira buğday filizinin muştusuz oluşu ve değirmenin boşa dönüşü ileriye dönük umutlu yönelişleri engeller. Korku, her an tetikte bekleyen ve tüm atılımları olumsuzca saran bir “civıltı bulutu”dur;

“Boz-doğan korkusudur

Serçenin yatağında.”

Şair, naif ve masum bir kuşun yatağına bozdoğan korkusu salarak realitenin öne sürdüğü ölüm gerçeğini ve onun korkusu ile yaşamının daraltıcı yanını da dışa vurur. Manzara'nın böylesi bir atmosferde oluşu umutsuzluğu örtük de olsa şiirin merkezine taşımaktadır. Şair tam da bu anda milli duyusuyla sezdiği umudu simgeleşmiş ülkü değerleri ile açığa çıkartarak gelecek tasarımına konumlandırmak ister.

“ Bir kurdun susuşudur çınlayan

Sırça duvarlarında sabrın

Ve büyüyen hilaller

Ak gecenin otağında.”

Umutsuzlukla çevrelenen bir manzarayı tarihsel kazanımlar ve ülkü edinilen değerler ile bozan şair sembolik bir anlatımla adeta umuda sarılır. Nitekim Türk mi-

tolojisinde de yüceltilen ve kendisine oluşturucu değer yüklenen “kurt”, susuşuyla sabrın; varlığıyla gücün ve muhtemel zaferlerin simgesi konumundadır. Mitolojik ve tarihsel bir perspektifle düşünöldüğünde Türk’ün bayraklarını yücelten “hilal”in büyüyüşü ve “gece” imgesini “ak”a çevirişi karanlığın ve buna bağlı olarak kötümser havanın umudu oluşturan simge değerlerle dağıtıldığını ve ters yüz edildiğini söyleyebiliriz.

Yetik Ozan’ın şiirinde umutsuzluk; “Atmaca Uçurumu”, “Yada Düştü”, “Sızılı Toprak”, “Kırık Çiçekler”, “ Susuz Ceylan”, “Sarı Yıldız”, “Kâğıttan Kayık” ve “Taşlama” adlı şiirlerde ana tema olarak işlenir.

şairin şiir kitabına ismini veren, belki de onun şiirindeki umutsuzluk çizgisini en keskin sınırlarla çizen “Atmaca Uçurumu”, milli duygulanma noktasında önemli bir şiirdir. Sarı Uygurların ardından yazılmış olan bu şiir, milli hassasiyetin dışa vurumu olmakla beraber, dünya düzenine karşı geliştirilmiş bir hicvin de örtük ifadesidir. Sarı Uygurlardan hareketle yansıtılan duygular, arka planda çok boyutlu bir umutsuzluğun simgeleşmiş yansımalarını taşır;

“Orda; Kansu’daki o yalçın yarda

Bir aylak atmaca döner bunalır,

Yorulup diplere doğru açar da

İnsan kokusuna konar bunalır.

Bir sarı karanlık bastı basacak;

Humma gibi sinsi, soluksuz, sıcak

Yılan deliğine gizlenen bıçak

Son diri ışıkta yanar bunalır.

Bir dilsiz gece tek tanığı dünün;

Bakır yüreklerde paslanan kinin,

...

İnsanlığa yumuk çapaklı gözler

Kara fenerlerle şeytanı izler,

Ölüm bayramınca maskeli yüzler

Çirkin gülüşlerde donar bunalır.

Kötürüm dağlara çarpan kör yollar,

Sessizlik içinde boğulan güller,

Uçurum başında titreyen güller

O sonsuz düşüü anar bunalır.

Gerçek bu, sanmayın bir Çin masalı,

Beyaz güvercinler ürkek, tasalı,

Atmaca ağzında bir defne dalı

Kırılmış yerinden kanar bunalır.” (s. 20)

Şiir, merkezinde köklü bir umutsuzluk barındırmaktadır. Sembolik anlatımlarla dile gelen umutsuzluk; “sarı karanlık”, “dilsiz gece”, “bakır yürek”, “paslanan kin”, “kara fener”, “kötürüm dağlar”, “kör yollar”, “boğulan güller”, “titreyen güller”, “maskeli yüzler”, “çirkin gülüşler” gibi ibarelerle çok boyutlu anlam katmanlarına kavuşur. Ancak “insanlığa yumuk çapaklı gözler”, “beyaz güvercinler ürkek, tasalı” ve “Atmaca ağzında bir defne dalı” gibi ifadeler, şairin dile getirmek istediği umutsuzluğu metaforik bir dönüşüme uğratar; şiirin duygu mekanizmasında daha ani ve çarpıcı yayımlar yaratır. Aslında şair, temelde Çin zulmünü ele aldığı bu şiirin dokusuna daha evrensel bir ileti yerleştirmeye çalışır. Söz konusu bu gaye, beyaz güvercin ve defne dalı ile sembolik bir tasarıma dönüşmüş barış olgusu üzerinden

verilir. Defne dalı artık atmacanın ağzındadır ve barışın, dolayısıyla umuda dönük tüm yönelimlerin önü tıkanıktır. Şiirin başlığı da sözünü ettiğimiz umutsuzluk algısını daha somut bir düzleme taşımaktadır; Atmaca Uçurumu. Güvercin gibi naif ve barışçıl bir kuştan alınan defne dalı, bir uçurumun üzerinde dalgalanan atmacadadır. Yetik Ozan, şirine hayat veren sembolik anlatımların merkezine, olması gereken ile olan çatışmasını yerleştirir ve bu noktadan hareketle boyut kazanan ifadeler yaratır. Umutsuzluk sadece yukarıda sözünü ettiğimiz ibarelere sıkıştırılmaz, aynı zamanda şiirin tematik göndermelerini içerisinde barındıran başlık ile de tanımlanır. Bu bağlamda umutsuzluk, mekânsal bir çerçevede de anlam kazanmıştır.

Milli hassasiyet duygusuyla işlenen “Atmaca Uçurumu”ndaki umutsuzluk; “Yada Düştü”, “Sızılı Toprak” ve Rodop kurbanlarına ithaf edilen “Kırık Çiçekler” adlı şiirlerin de tematik örüntüsünü teşkil eder. Şairin yaşanan elim hadiselerden duyduğu üzüntü söz konusu şiirlerin atmosferine ve geleceğe dönük yönelimine doğrudan etki eder. Şairin seçmiş olduğu her kelime, şiirlerin ve tematik kurgunun anahtar sözcükleridir;

“Kurt kayada durduğunda

Umutlar saf kurduğunda

Göç davulu vurduğunda

Kadere koyduğum yerler

Yada düştü” (s. 30)

Şiirde geçen “umutlar saf kurduğunda” yada düşmek, umutsuzluk teminin açık bir ifadesidir. Bir bakıma umudun yada, yani hatıra düşmesi gerçekleştiril(e)memiş bir durumu dışa vurur. “Sızılı Toprak”ta geçen “kalmış” redifleri, yine umuda yönelik gerçekleşmemiş atılımları işaret eder;

“Lalesi sümbülü sarıda kalmış

(...)

Bir kilim örneği yarıda kalmış

Emel tarağından çözümlü toprak” (s. 31)

Lalenin, sümbülün “sarıda”; bir kilim örneğinin “yarıda” kalışı, umutsuzluk teminin metaforik yansımasıdır. Şair, böylesi bir tablo ile umutsuzluğu adeta resmeder ve son mısra ile söz konusu temi daha keskin hatlarla belirler; “Emel toprağından çözümlü toprak”. Toprağın sızılı oluşundan hareketle anlam yüklenen “toprak”, emel tarağından çözümlüdür; umutlu bekleyiş ve/veya yönelişlerden uzaktır.

Rodop kurbanlarına adanan “Kırık Çiçekler”, yaşanan elim olayların ardından hisli bir duyuşun ifadesi olmanın yanı sıra umutsuz bir duruşun yansımasıdır. Milli yakarıyla dile getirilen yitimler, şair için geleceğı algılama ve anlamlandırma noktasında da hüsrana iteler. “Kör, sağır gecenin kafatası” ibaresi ile çizilmek istenen tablo, ‘dikenli telin kırılmaz’ oluşu ile tamamlanır. Trajik yazgının tarihi ve insanı çevreleyen yönü, tarihten ödünç aldığı umutsuzluk hali ile geleceğı taşınmak istenen umudu da hapseder;

“Kör, sağır gecenin kafatasından

Silkinirken güneş ana yasından

...

Bir dikenli telin kırılmazlığı” (s. 33)

Alıntı yapılan ve adeta tablo resim anlayışı ile kaleme alınan mısralar, tüm şiirin tematik yöneliminin çekirdek formunu oluşturur ve “bir dikenli telin kırılmazlığı” ibaresi ile söz konusu tematik yöneliş en uç noktaya taşınır.

“Susuz Ceylan”, umutsuzluğı batmış bir ruhun şiiridir ve Yetik Ozan şiirindeki sembolik tavrın en yoğun yaşandığı şiirlerin arasında yerini alır. “Su” ve “cey-

lan” imgelerini birbirinden uzaklaştıran şair, doğallığı ve olması gerekeni bozan bir atmosfer çizmiş olur. Birçok şiire de kaynaklık eden ve estetik bir tablo çizilmesini sağlayan ceylanın su içmesi, burada tersine çevrilerek şiire olumsuz bir format kazandırır. şiire yüklenen gelirimı böylelikle yoğunlaştıran şair içinde bulunduğu ruh halini de sezdirir. Sezdirilen gelirim ortamı, şairin yaşama dönük yüzünü çevreleyen bir umutsuzluk vehmine dönüştürür;

“Koklayıp geçmiş de bir sarı ölüm

Toz pembe çağında kurumuş gülüm,

Gayrı bir gölgesiz, sınırsız çölüm;

En mecnun emeller geçer bağrımdan.”(s.56)

şiirin tematik yoğunluğu “sarı ölüm”, “kurumuş gül”, “gölgesiz, sınırsız çöl” gibi sembolik imgelerle sağlanır. Özellikle toz pembe çağında kuru gül; verimsizliği simgeleyen sınırsız çöl oluş, şair için geleceğe dönük yönelimlerin sonlandığına işaret eder. Kendisini “kurumuş gül”, “gölgesiz, sınırsız çöl” olarak tanımlayan şair, ölüm gerçeğiyle tükenişini de fark eder. O andan sonra;

“En mecnun emeller geçer bağrımdan”

diyen şair, iğreti bir umuda tutunuş gerçeği ile yüz yüze gelir. Yetik ozan şiirinde “sarı”, umutsuzluğuun sembolik bir yansıması olarak düşünölmelidir. Genel bir kabul ile de hüzn sonbahar kırgınlık, ayrılık vb. kavramları renk düzleminde temsil eden sarı, şairin şiir dünyasında da aynı amaçlara hizmet eder. Nitekim “Susuz Ceylan” şiirinde umutsuzluğu ana tema olarak işleyen şair ölüm gerçeğini “sarı” ile niteler. Aslında bu tutum, ölüme yakıştırılan anlamın bir tezahürüdür. Aynı tavrı “Sarı Yıldız” şiirinde de görürüz;

“Dalgın bir damla gibi gecenin gözyaşından

Kopan bir sarı yıldız doğdu köşe-başından;

(...)

Yüzü büyücü tası, gözleri fal-taşından,

Çıkmaz geleceğimi okudum bakışından.(s.93)

Hüznün yaşandığı dizelerde adeta “sarı yıldız”ın resmedildiğini görürüz. Gecenin gözyaşından kopan sarı yıldız, gözlerinden çıkmaz bir gelecek okunan bir falcı olarak tasavvur edilir. Geleceğinin çıkmazlığını okuyan ve kavrayan şair, umutsuzluğunu da kabullenir.

Kaba realiteye karşı geliştirilen eleştirel tutum, “Taşlama” adlı şiirde söz konusu edilir ve şair umutsuzluğu şiirin her dizesinde duyumsar.

“ Yıldı mevsimlerden emel korusu;

Gün tutuldu yazla güz arasında

Ben bülbül ölüsü, sen gül korusu

Oluverdik kaşla göz arasında.

Avcılar dünlere yaslanmış kalmış

Yarımlar tetikte paslanmış kalmış,

Yorgun ceylan gibi uslanmış kalmış

Umut arpacıkla gez arasında.

Kördüğüm olmuş da kalkışla varış

Başladığı yerde bitmiş son yarış,

Sarı defnelerden bir bengi barış

Çitlenmiş tazıyla iz arasında.

Kaynaştırmış her ses, her renk, her koku

Duygu doruğunda var ile yoku,

Durmadan sızlayan tek canlı doku

Yalnızlık, biçimle öz arasında.” (s.65)

Şair umuda dönük her türlü atılımı yok saydıkça ve umutsuzluğu çoğalttıkça kendisini çevreleyen gerçekliğin karşısındaki acizliği keşfeder. Gerçeklik karşısındaki acizlik; “emel korusu”nun “yılması”, “gün tutulması”, “bülbül ölüsü”, “gül kurusu”, “dünlere yaslamak”, “yarınlara tetikte paslanması”, “yorgun ceylan”, “yarışın başladığı yerde bitmesi” ve “sarı defne” gibi söz gurupları ile daha belirgin bir biçimde hissedilir. Umutsuzluk, şair için bir arada kalmışlık belirtisini dışa vurur. Öyle ki, günün “yazla güz arasında”, umudun “arpacıkla gez arasında” barışın “tazıyla iz arasında” ve yalnızlığın “biçimle öz arasında” oluşu, yaşam düzleminde naif bir duruş gerçekleştiren şairin belirsizlikler içindeki varlığını sezdirir. Özellikle yalnızlık duygusunu “biçimle öz arasında” algılama, “ben” ile “ruh” arasında sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilemeyen insanın içe kapanışına vurgu yapar. Söz konusu bu uyumsuzluk, umutsuzluğu motive eden itici bir güç olarak değerlendirilmelidir.

Umuda açılmak isteyen bir ruhun gerçek ile yüzleşmesinin ardından yaşadıkları, “Kâğıttan Kayık” adlı şiirde konu edilir. Olması gereken ile olan arasındaki tezatlık hayal ile gerçek arasındaki uzaklığın bir yansıması olarak görülmelidir;

“ Yıllarca bağlı durdun

Çözül kaygım çözül,

Enginler senin yurdun

Süzül kayığım süzül.

Teknen çalkalanıyor,

Suyun halkalanıyor,

Deniz dalgalanıyor

Büzül kayığım büzül.

Dalgayı aşamadın,

Engine koşamadın,

Özgürce yaşamadın

Üzül kayığım üzül. (s.144)

Kayığın kâğıttan oluşu, naif ve kırılğan bir mizacın hayatı algılayış biçimini deşifre etmektedir. Bu doğrultuda düşünöldüğünde, şiirin ilk dörtlüğü olması isteneni bekleyiş; ikinci dörtlüğü gerçeklerle yüzleşme; üçüncü dörtlüğü kabulleniş ve umudun tükeniş anları olarak karşımıza çıkar. Şair için hayalden gerçeğe doğru yöneliş, yani gerçeklerle yüzleşme ve gerçeği kavrayış umutsuzlukla sonuçlanan bir süreçtir.

“Karaya Güzelleme” adlı şiirde şair, umutsuzluğu yaşamı algılayış mekanizmasının merkezine yerleştirir. “Yer”, “Gök” ve “Su” sembolleri ile düşünölen yaşam dün, bugün, yarın ekseninde sorgulanır;

“ Yer mi, gök mü, su mu kara?

Yoksa ben mi körüm

Düne, bugüne, yarına?” (s.82)

Bu sorgulayış, realite ile umutsuzluk arasında gel-gitler yaşayan şairin ruh dñnyasını çözümlenemize yardımcı olacaktır. “Kara” rengi ile dün ile gelecek arasındaki ilişkiyi olumsuzlayan şair, umudun tükenişine de tanık olur; “Yemen’e giden umutlar / Yemen’den dönen kaygılarla.” Umudu kaygıya dönüştüren şey geçmişte yaşananların yarınlara kaygılar taşıyacağı gelirmi ile açıklanabilir. Zira şiirin son bendi, o ana değin yapılan sorgulamalara verilmiş bir cevabı şairin zihninde kesinler;

“Yer kara

Gök kara

Su kara.” (s.83)

Dün ile yarınlar arasındaki uyumsuzluk “ Ak Kuşlukta Aldanış” adlı şiirde de işlenen bir problemdir. şair, umutsuzluğu “il” metaforu üzerinden aktarır;

“ Yarından umut yok, ne buldun ki dününden

Bir şeyler bekliyorsun başlayan her gününden.

Senin muradın yalnız karanlıklar, bunu bil

Geleceğe güvenme,, ışığa gebe değil.

Olsa olsa gene sen, yoksulluğa gebesin

Ey il, kara talihin gelini misin, nesin?” (s.156)

şairin bir mekân tasarımı olarak öne sürdüğu “il”, dünü ve yarını umutsuz, muradı karanlık ve “yoksulluğa gebe”dir. Gelecek düşlemlerine yönelik güvensizlik ve talihsizlik sendromu, doğrudan doğruya umutsuzluğa açılan bir kapıdır. şiirin başlığından da hareketle “aldanış”, bir yanılısamanın sonucudur ve umuda dönük her

türlü inanç ve beklentiyi siler. Dünün dünyasını yarının hayallerine taşıyacak bütün atılımlar, böylelikle umutsuzluğun duvarına çarpmış ve parçalanmış olur. Dolayısıyla “il”, bu parçalanmışlığın mekanıdır.

3.2. Gurbet:

Yetik Ozan şiirinde gurbet, sıldan ve sılada yaşayanlardan ayrı, uzak olan bir ruhun özlemlerinin yansımasıdır. Şair, özlemi dindirmek ve sılaya kavuşmak için sürekli bir arzu içindedir. Türk’e ait olan her topraktan orada dalgalanan bayrakta ve o bayraklar altında yaşayan her insanda uzak/ayrı oluş, gurbettir. Dolayısıyla Türk toprağından ve insanından uzak oluş, özlem ve ayrılık kavramını gurbet düzleminde birleştirir. “Üçüncü Yol” şiirin de özlemin ve ayrılığın acısını yaşayan şair, gurbeti bitirmek adına adeta bir çağrıda bulunur;

“Sayıyorsan beni kendine yakın
Hem ben bilem hem sen bil, bilişelim,
Benim köyüm senin kentine yakın;
Hem ben gelem hem sen gel, gelişelim.

Ağustos içti de yerin suyunu
Kuruttu pınarın serin suyunu,
Irak kuyuların derin suyunu,
Hem ben alam hem sen al, alışalım.

Güneşin hıncı var, bulutun nazı,
Bileğin gücü yok, yüreğin hazı,
Tarlada tırpanı, halayda sazı
Hem ben çalam hem sen çal çalışalım.

Ben tutmuşum beni kul eden yolu,
Sen tutmuşsun seni el eden yolu,
Bizi bize doğru ileten yolu

Hem ben bulam, hem sen bul, buluşalım.” (s.41-42)

Şiirdeki “bilişelim” (bilmek), “gelişelim” (gelmek) “alışalım (almak), “çalışalım” (çalmak) ve “buluşalım” (bulmak, buluşmak) ifadeleri, özlemi ve uzaklığı bitirmeye yönelik eylem denemeleridir. Şair, uzakları yakın etmek ve gurbeti sonlandırmak için üçüncü bir yola sığınır. Bu yol, iki ayrı insanı “biz”leştirecek bir “buluşma” aracıdır. Bir bakıma şair, yola, iki insanı kavuşturan bir niteliğin yanı sıra paylaşılan, sahip çıkılan tüm ortak değerlere de birleştirici ve yaşatıcı bir işlev yükler.

“Gel Di Gel Gayri” şiirinde gurbette, “ırak”ta oluş, yaşamın tüm birleştirici yanlarını tahrip eden bir niteliğe sahiptir. Şair ayrı ve uzakta olmanın özlemini buluşma ile bitireceğine inanır;

“Beni koyup ırak beri yaralı
Bunca yıllar geçer, geldi gel gayri!
O gündür bu gündür kapım aralı;
Anca yeller geçer, geldi gel gayri!

Saçağında garip bayraksız göğün
Bereketsiz harman, halaysız düğün,
Nice ki, soframa günde üç öğün
Önce eller geçer, geldi gel gayri!” (s.34)

Uzakta oluş şairi yaralar; gözlerini kapı aralarına bakaya, yol gözlemeye sevk eder. Böylesi bir ruh hali, sılada var olan her güzel şeyi tersine çevirir. Gurbet, göğü bayraksız harmanı bereketsiz, düğünü halaysız bırakarak ilişkileri çevrelenmiş ve eksiltilmiş bir hale getirir. Azerbaycan Türklerine ithaf edilen bu şiirde şair Azeri Türklerinden uzakta olmanın hüznüne kapılır;

“ Seni andığında gözün önümden
Sence seller geçer, geldi gel gayri!” (s.35)

Gurbeti sılaya çevirmek “Üçüncü Yol” şiirinde paralel olarak düşünüldüğünde ortak değerlerde buluşmakla ortak değerlere ses vermekle mümkün olacaktır.

“Estergon Kalesi Su Başı Durak” şiirinde gurbet ayrı oluşlarıyla işlenen şairin sıla özlemini yoğunlaştırmaktadır. Macaristan da bulunan Estergon Kalesi Türk Tarihinde önemli bir yere sahiptir. Şair için bir zamanlar bu kaleye ve bu kalenin yer aldığı topraklara sahip olmak ve onları şimdi’de yitirmek, içten içe gelişen bir sıla duygusunu dışa vurur;

“Tutsaklar silinip yığılır belki

Gözyaşımca akan Tuna boyuna

Tutkunum bir yârin suna boyuna

Bir kerecik görsem dağılır belki

Gönlümü kemiren şu sinsi firak...” (s.127)

Türkülere de konu olan söz konusu sıla ve gurbet duyguları, “Estergon Kalesi” adı altında işlenmiştir. Şair bu türküden esinlenme ve ödünclemelerle şiirine hayat verir. Türküde geçen;

“Estergon Kalesi su başı durak

Kemirir gönlümü şu sinsi firak

Gönül yar peşinde yar ondan ırak.”

dizeleri ile şiirdeki bazı dizeler bu tespiti doğrular niteliktedir. Türkü ile şiiri aynı düzlemde birleştiren; bir zamanlar sıla olan ata mekânlardan şimdi “firak” (ayrı) oluş ve bu firak oluşun gönüllere verdiği ıstıraptır. Tuna Nehri boyunca akan gözyaş-

ları çekilen ıstırapı tanımlayan bir diğerk ifade dir. Şair, gurbette olmanın tutsaklığını; “bir kerecik görsem dağılır belki” arzusuy la bitirmek ister.

3.3. Gelenek/Gelecek Ülküsü:

Yetik Ozan şiirinde ölkü kavramı gelenekten geleceğ e açılan kapının anahtarı olarak düşünülür. Tarihi değ erlere tutunarak gelecek kurma ideali olarak algılanan ölküler oluşt urucu birleşt irici ve taşıyıcı işlevleriyle millet olma ve kalma gayesini taşıyanların kutlu sığınaklarıdır. Şaire göre gelenek ile gelecek arasındaki bağ, ölkü- lere tutunabilen bir neslin ellerinde kurulacaktır. “Ölkü Bağı” adlı şiir, gelenekten geleceğ e doğru yönelen ölkü değ erler üzerinden kurgulanır;

“Altay’daki al yıldıktan tay aldım,

Göğ e yakın ş imşirlerden yay aldım.

Kurt soluklu tipilerden pay aldım;

Büyüdüm bir ulu çığın ardında.

Ötüken’i han gönlüme taht ettim,

Malazgirt’i ak alnıma baht ettim,

İstanbul’u yar belledim aht ettim;

Murat aldım bir al tuğ un ardında.” (s.78)

Altay, Ötüken, Malazgirt ve İstanbul gibi Türk tarihinin kutlu mekânlarına sığınan şair gelenek ölküsünün “ardında” kuvvet bulur. Geleceğ e dönük tüm atılımlar, anda; ancak geçmişten ödünç alınan maneviyatla gerçekleşecektir. Bu nedenle geçmiş-gelecek arasında kurulacak “ölkü bağı”, geleneğ e dönüşlerin ardındadır;

“Gene yolum eski dağlara doğru,
Ülkü ülkü kokan bağlara doğru,
Güneşi batmayan çağlara doğru
Yürüyorum son Başbuğ’un ardında. (s.78)

Şairin “yolu”, “eski dağlara”, “ülkü kokan bağlara”, “güneş batmayan çağlara” “doğru”dur. Bu yöneliş geleneğin ülküsünü şimdiye, şimdiden de geleceğe taşıma ve orada kurmanın bir çabası olarak ortaya çıkar. Ülkü Bağı’nda savunulan değerler paralelinde düşünülebilecek bir diğer şiir olan “Sancı”da şair, ortak bir hüznün ve ülkü odağında birleşmenin çağrısını yapar. “Sancı” ortak hüznün altında birleşenlerin sığınağıdır ve bu sığınak ülkü değerlerin oluşmasına etki eden tarihsel değerlerden güç alır;

“ Bir sancı gergef etmiş yüzünü
Sabır iğnesine takıp özünü...
Ağladıkça Turanlaşır hüznü;
Bir gözü Selenga, bir gözü Tunca.” (s.81)

Şaire göre bir sancıya karşı direnmek, ülkü değerleri özde kabul etmekle mümkündür. Hayatın her anında olduğu gibi hüznünde de “Turanlaş”ma ülküsünü görürüz. Türk devletlerini tek çatı altında birleştirme gayesini taşıyan Turancılık, Selenga ve Tunca nehirleri ile sembolik bir ifade kazanır. Burada Moğolistan’dan doğan Selenga ile Bulgaristan’dan doğan Tunca arasındaki coğrafya, söz konusu ülküyü sembolik bir anlatımda kavuşturması açısından oldukça manidardır. Ağlamanın, hüznün sancısında birleşen ülkü değerler; “düş”, “ümit” ve “dirilme” gibi geleceği oluşturucu atılımları hayata geçirir;

“Dokuz ÷lkü tek olmuş bu sancıda,
Düş gerçeği gök olmuş bu sancıda,
Ümit cana kök olmuş bu sancıda;
Kırılan bir ise, dirilen bunca...” (s.81)

Sancıda “kök”, “tek”, “gök” olma, gelenekten geleceğe yönelen ÷lkü değerlerin oluşturucu, birleştirici, koruyucu işlevlerine gönderme yapar. Bir tükenişin nice direnişlere vesile olması ortak bir şuur ve duyguda birleştiren sancılarla gerçekleşir.

Gelenek ÷lküsün geleceğe ödünçlenmesi, “Kal Bahar” şiirine hareket kazandıran temel etmendir;

“ Belli ki bir bengi dündür gelecek,
Kör pervanelere yöndür gelecek,
Mum yak gelecek, söndür gelecek;” (s.85)

Sonsuz (bengi) bir geçmişin/dünün geleceğe dönüşümü gelenek ÷lküsünü ‘şimdi’de oluşturma ve ileriye taşıma arzusunun bir sonucudur.

3.4. Ölüm:

Yetik Ozan şiirinde örtük bir arzu olarak dile getirilen ölüm, var ile yok ve bu dünya ile öte dünya ikilemini sorgulatan bir niteliğe sahiptir. Dünyalık yaşam zemininde benliğinin sıkışmışlığını duyumsayan şair, ölüm algısının çok boyutlu anlamlarına sığınır. Bu sığınış, umuda kapatılmış bir yaşam deneyiminin sınırlarını başka âlem tasarımında yeniden yaşama arzusu olarak düşünülse de aslında böylesi bir niyet taşımaz. Zira var ile yok arasındaki keskin ayrım, yaşamı olumsuz yönleriyle

algılayan bir psikolojinin öte âlem arzusunu açığa çıkartır. Dolayısıyla ölüm, dünyevi yaşamdaki sıkışık ruhun rahata ereceği bir öte mekândır.

“Kurulu yayımdan çıktım;

Ok olur sana gelirim,

Var olmak bu ise bıktım;

Yok olur sana gelirim.

...

Saçılsa da ara yerde

Ölüm yoktur nara, yerde,

Kara sevdam kara yerde

Kök olur, sana gelirim.” (s.52-53)

Bir tükeniş mekânı olarak karşımıza çıkan ölüm, varlığın yerini yokluğa devrettiği bir anın arzusudur. Yaşamı olumsuz yönleri ile gören ve yaşamdan “bık”an şair, yokluğu yeğler ve ölümü arzular. Adeta bir sevda misali arzulanan ölümün somut düzlemdeki formu topraktır; “Kara sevdam”. Yaşamdan koparak toprağa düşme, kök olma ve orada yeniden yaşam bulma düşlemi, şairin ölüme sığınış arzusuyla açığa çıkar. Zira kök olma; ölümle özdeşleşen “kara toprak” ibaresiyle düşünülür ve “kara sevda” ile paralel bir anlam kazanır.

“Bana Kalsa” ve “Son” adlı şiirler yaşam sınırları dar bir ruhun hoşnutsuzluğunu deşifre eder. Şair, dünya sahnesindeki rolüne gönderme yaparken, yaşam ile ölümü aynı düzlemde değerlendirir;

“Bana kalsa ölümlerin en gücü

Yeni baştan yaşamaktır hayatı” (s.132)

Realiteyi sorgulayan ve niteleyen bu tavır, aynı zamanda ölümü yaşam karşısında yüceltir. Şaire “kalsa”, yaşanmışlığı yeniden yaşamak ölümün en gücü ve çekilmezidir. Dolayısıyla “güç” olan yaşam eylemi ölümden bile zor, katlanılmaz ve tekrar edilemezdir. Şairin dünyaya dönük karamsar ve çözümlü ruh hali “Son” adlı şiirde de ifade bulur. Şiirin ilk üç dizesinde geçen;

“Her son bir ‘başlangıç’ derler ya hani

Yazık başlangıca sondan girdim ben...

Başlangıcım, sonum sonsuzluk yani” (s.134)

şeklindeki ifadeler, yaşanmamış ve de geç kalınmış bir yolculuğun ardındaki serzeniştir. Bu serzeniş aynı zaman da umuda kapatılan ve tükenişi kabullenen bir mizacın yönelimidir. “Başlangıç” ve “son”daki “sonsuzluk” algısı, bilinmezliğin ve belirsizliğin tasavvurudur ki şair bu sınırsız belirsizlik içinde yaşama dönük tüm aktarımlarını yitirmiştir.

Şairin yaşam sahnesinden dramatik bir şekilde çekiliş anının en derin ve etkin bir biçimde yansıtan, bir bakıma ölüme açılan kapıyı aralamadan önceki son veda “Otuz Yedinci Damla” adlı şiirdir;

“Kırık divitlerde özüm bu sıra.

...

Otuz yedi yıldır seni bekledim;

Kâh beşiğe girdim, kâh emekledim...

Sonunda yarını düne ekledim” (s.160)

Yaşamdan kopuş anlarının yoğun olarak yaşandığı şiirde şairin “özü”nün “kırık divitlerde” oluşu, kendisini yaşama bağlayan –belki de – yegâne unsur yazma edimine karşı duyulan küskünlüğü ve ince sitemi yansıtır. Küskünlükle yaşamı öteleyen şair adeta “otuz yedi” yıllık bir özlemi anımsarcasına ölümü bekler. “Yarını düne ekle”yen şair, geleceğe dönük yaşam tasarımını silerek dünde kalmış olmanın tesellişi ile avunur. Bu tavır, yaşamdan beklentisi olamayışın ve yarınlara bakamayışın ifadesidir. Nitekim yaşam sahnesinden intihar ederek çekilen şair, birer birer tutkularından ve umutlarından sıyrılmış, her şeyi dünde yaşadığı kadarıyla bırakmak istemiştir.

“Sohbet” adlı şiirde ölümün her insanın idrak edip yaşayacağı mutlak ve ertelenemez bir son olduğu işlenir. Ölüm; makam, mevki, unvan ve sıfat gözetmez;

“Deme turgut bu sedat

Hepisinde aynı murat

Binbir derdi saklar sırat

Teker teker insandır bu” (s.158)

Her insan, sevinci ve derdiyle ölüm gerçeğinde buluşacaktır. Yaşam deneyimi ne olursa olsun mutlak son tüm gerçekliği ve sertliğiyle beklemektedir. İnsan kaderini yaşadıkça öte dünyadaki yolunu da belirleyecektir. Yaşam su misali akar, tükenir ve insan ortak kaderine yaklaştıkça eksilir. Damla metaforu ile yaşama dair gönderme yapan şair insanın ölüm karşısındaki acizliğini de vurgulamış olur.

Şair ölümün adeta bir yutan eleman gibi tükettiği hayatları “Yol Türküsü” şiirinde ifade eder;

“Kaç yağız yiğidi aldı da gitti

Gün batıdan geri dönmeyen yollar,

Kaç yufka yüreği deldi de gitti
Evlat acısınca dinmeyen yollar.
...
Kimini bir yüce üne yetirir,
Kiminin bir bitmez güne yetirir,
Kimini bir taşsız sine yetirir
Sorguyu, suali tınmayan yollar.”(s.63)

İnsanın karşısında kaba bir gerçeklikle dikilen ölüm, “sorguyu, suali tınma”dan görevini icra eder. Metaforik bir gönderme ile yola benzetilen ölüm, sıla-gurbet ikileminde gurbeti temsil eder. Zira sıladan her kopuş yollara ve akabinde gurbete savruluştur. Dünya yaşamının (sıla) gurbeti ise öte dünyadır ve sıla-gurbet arasındaki yol her insanın canını ‘yetireceği’ ölümdür. Nitekim şair için yollar; yitme, yok olma mekânlarıdır.

3.5. Kahramanlık:

Yetik Ozan şiirinde kahramanlık olgusu, kaynağını, Türk askerinin ve insanının manevi zenginliğinden, vatanseverliğinden ve ölüme meydan okuyuşundan alır. Bir millet olma ve kalma idealini koruyan ve yaşatan insana atfedilen söz konusu bu sıfat, anda gerçekleştirilen ve düşmanla hesaplaşma, düşmana hesap sorma misyonu yüklenen her bireyin güç kaynağıdır. Bu güç, tarih arenasında var olma çabasındaki Türk milletinin ata mirasıdır. “Mehmetçik Kıbrıs’ta” şiiri Türk askerinin kendi canından öte saydığı bayrak, toprak ve namus değerleri uğruna verdiği kutlu mücadeleyi işler.

“Sabrım ölüm-kalın çitini aştı;

Volkana, volkana giden benim, ben!

...

Gönlüm fırtınalı, gözüm alaca,
Sığdırdım deryayı birkaç kulaca,
Uluç elindeki sivri palaca
Kalkana, kalkanı giden benim, ben!” (s.73-74)

Mehmetçik, Rum zulmüne maruz kalan Kuzey Kıbrıs topraklarının savunucusu ve kurtarıcısı olarak karşımıza çıkar. Mehmetçik’in sabrı “ölüm kalım çitini aş”ınca Yavru Vatan’ın topraklarını canı ve kanı pahasına koruma endişesi taşır. Öfkeli ve cesur yüreğini düşmana siper eden Türk askerinin, Kıbrıs toprağının yılmaz savunucusu olur; “Volkana, volkana / Kalkana, kalkana giden benim, ben!” Tutsak toprakları hürriyete kavuşturacak olma ülküsünü taşıyan Mehmetçik, bu kutlu görevi ile Türk milletine ait ülkü değerlerin de koruyucusudur. Şair; “benim ben!” şeklindeki ifadesiyle Mehmetçik’in sesi olur ve aslında kahraman asker Mehmetçik imgesini, milletin ortak paydası olmuş tüm değerleri varlığıyla sahiplenen herkes ile özdeşleşir.

“Geçit”te şair bireysel bir kahramanlığı tarihsel bir perspektifle işler ve toplumun ortak bilincini birinci tekil şahıs (ben) aracılığı ile yansıtır;

“Nereden, nerede, nereye bu yol?
Bağlanmış dört yönsüz yöreye bu yol,
Takvimdir bir sonsuz süreye bu yol;
...
Gözlerimi yumup yanımdan geçtim. (s.92)

Şairin, ölüm temine ait şiirlerdeki “yol” metaforu ile anlatılmak istenilen ölüm (gurbet) algısını inceden yineleyişini ve “yol”un “bir sonsuz süre içindeki takvim” oluşu; sonsuzluk yolundan gözlerini yumarak geçişi, hayatın öne sürdüğü engellerin tümüne karşı durmaktır. Şair böylesi bir duruşla kahramanlık edası sergilemektedir.

“Can Pazarı” adlı şiirde, tutsaklıktan özgürlüğe uçmaya gayret eden şairin psikolojik mücadelesine tanıklık ederiz. Kendisini sınırlayan ve hapseden gerçekliğe karşı geliştirilen duruş, gücünü “yürek”ten alır;

“Kendi pençesiyle kazar

Kurt, kabrini azar azar

Yürek dediğimiz pazar

Kurulmuş öç doruğuna...

Can verip şan alacağım.” (s.141)

Canın adeta “Pazar” olduğu yerlerde kendi pençesiyle mezarını kazın kurt, öç almak ve zaferler kazanmak uğruna canını ortaya koyma kahramanlığını gösterir; “Can verip şan alacağım.” Kendi mezarını kazarak canını şan almak için terk eden kurt, sembolik bir anlatımla kahramanlık timsalidir.

“Bir Kılıca Bin Selam” adlı şiirde Gazi Osman Paşa’ya selam gönderen şair, atalar ruhu ve onların kahramanlıklarını da yâd eder. Tarihsel değerlerin ve kazanımların büyük kahramanlıklarla gerçekleştirildiği gerçeği, şiirin ruhuna sinen seslenişlerle sağlanmıştır.

Şiirin manevi ruhunu, Plevne fatihi Gazi Osman Paşa’nın yüzyılları aşip gelen kahramanlığı karşısındaki duyuş ve duruş üzerine kurulmuştur;

“Plevne önünde bir ulu çınar

Yüzyıldır o büyük savaşı anar...

Gün olur, dalına bir doğan konar;

Haykırı yiğitçe, senin sesinden,

Yankılanır kurşun kayalar gene...

Yâdlar yol alırken Türk ülkesinden

Tarih kapısını dünden bugüne

Açıp gelen kılıca bin selam!" (s.107)

3.6. Tutsaklık:

Düşüncelerin bireylerin insanlaştırdığını ve –olumlu ya olumsuz- insani değerlerin üzerinde oluşturuca bir etkiye sahip olduğunu söyleyen Yetik Ozan, daha çok düşünsel eylemleri çevreleyen ve eylemler üzerinde baskı kuran sistemin eleştirisini yapar. Bu bağlamda tutsaklığı bir manevi çevrenmişlik olarak addeden şair, söz konusu kavramı hep düşünsel boyutuyla sorgular ve irdeler. “Düşünce” adlı şiir, bu noktada oldukça manidar ve dikkate değerdir;

“Yüce surları ören taş değil, düşüncedir,

Kişiyeye uzluk veren yaş değil, düşüncedir,

Suç onun eseridir, yasa onun eseri;

Darağacına giren baş değil, düşüncedir. (s.38)

Şair, düşünme eğilimini ve kavramını bireylerin üzerindeki etkisi ile açıklar. Düşünme; “surlar ören”, “uzluk veren”, suçun da yasanın da mimarı ve darağacında infaz edilendir.

Tutsaklığı ruhen hisseden şair, zamana karşı çaresizliği ve an ile yarın arasındaki sıkışmışlığı “Tutsak” adlı şiirde yansıtır. Adeta zamana asılı kalan şair, kendisini boşlukta hisseder ve yarınlara bakamaz;

“Bir zincir paslı sesiyle

‘Dur’ dedi, ‘senden öndeyim!’

Belli, dağılmaz sesiyle,

Hep o ertesiz gündeyim...

Yeniden boşluğa döndüm”(s.40)

Şair umuda kapalı yarınları ile zamanında tutsağı olmuştur. Zira “paslı sesi” ile seslenen “zincir” zamanın sembolik bir ifadesidir ve şairi an ile gelecek arasına kilitler. Kendisini ve varlığını oluşturan değerleri yarınlara aktaramayan şair mütemadiyen zamanın tutsağı olur; “Hep o ertesiz gündeyim...” Zaman düzlemindeki bu sıkışık hal, boşluk duygusu yaratır. Bu durum zaman ve gelecek algısının hiçbir zaman yakalanamayacak olmasından ileri gelir.

“Ay Dost” adlı şiir, aynı uğurda mücadele eden nesillerin atalardan aldıkları manevi güçlerle zorluklara göğüs gerişini dile getirir. Tutsaklık; dostların birbirlerinden uzak oluşu, kavuşamayıştır;

“Yaşamak değil bu, bir uzun bitiş...

Nerede başlangıç, nerede bitiş?

Ay dost, iki avuç ağıyla yetiş!

Ölsün bülbül, kalsın altın kafesler;

Kuş değil, bir tutsak yürektir öten.”(s.101)

Dosttan ayrı, uzakta oluş “yaşamak değil”, “uzun yitiş”tir. Başı ve sonu olmayan bu sonsuz yitiş ise yürekleri tutsak eder. “Ay Dost” şiirindeki dosttan ayrı oluştan kaynaklı hissedilen ve yaşanan tutsaklık “Hoyratlar” adlı şiirde ata toprağından ayrı oluş nedeniyle hissedilir. Türk’ün ata toprağı Altay’dan ayrı oluş şairin yüreğini “mengene”ye kısırmıştır;

“Bozkurt yeleli al tay,
Gemi azıya al tay,
Önce su iç Aras’tan,
Sonra hedefin Altay.
Men gene,
Ah eylerem men gene,
Kıstırır yüreğimi,
Tutsaklık bir mengene.” (s.147)

Türk’ün tarihsel motifi olan at ve tay, tutsaklığı bitirecek ve uzakları yakın edecek birer simge-değerdir. Atalar mekânına yapılacak yolculuk tutsaklığın da bitimi olacaktır. Ancak şiir düzleminde bitmeyen bu tutsaklık, yüreği kısıp altına alan ve sıkıştıran bir ıstıraptır.

“Suçlamalar” adlı şiirde, düşünme suçuna yönelik bir hiciv söz konusudur. “Beyinlerse bir hücrede rehindir” diyen şair, düşünme gibi kutlu bir eylemi tutsak eden zihniyeti şiddetle eleştirmektedir. Söz konusu şiir bu bağlamda suçlamalara karşı çekilmiş bir protestoyu ihtiva eder.

3.7. Düzensizlik ve Yozlaşma:

Yetik Ozan ağırlıklı olarak olumsuz ve umutsuz bir tavırla algıladığı dünyayı ve onun düzenini eleştirmektedir. Şairin eleştirisi temelde, iyinin karşısındaki kötüye; olumlunun karşısındaki olumsuz; müspetin karşısındaki menfiye; olması gerekenin karşısında olana yönelmekten ziyade dünya yasalarına ve tabiatına yöneliktir. Ona göre Dünya, suça meyilli bir sistem üzerine kurulmuş yaşam alanıdır. “Boz Geven” adlı şiir düzensizliği eleştiren bir anlayış ve tavır üzerine yazılmıştır;

“Bu yaşlı dikenin adı yalandır,

Bin bir çiçek kollarında can vermiş.

...

Suçlu ne öldüren ne öldürendir;

Dünyanın direği suça yan vermiş.”(s.142)

Şair, sembolik bir ifade biçimi kullanarak eleştirel tutumunu daha örtük ancak etkili bir biçimde yansıtmaya çalışır. İnsanın suçsuz, yani günahsız oluşuna gönderme yapan “bin bir çiçek”, “yaşlı diken” olan suçlu, yani günahkâr sistemin kollarında can verir. Ölen ve öldüren arasındaki bu kısır döngüyü var eden ve aslında hicvedilen; dünyanın suça meyilli, bozuk ve düzensiz “direği”dir. İnsanoğlu bu meyil ekseninde dikenlerin ve çiçeklerin daimi savaşına tanık olacaktır.

Bu bağlamda güçlü-zayıf, halkı-haksız ikileminin işlendiği ve bitmeyen bir mücadelenin yaşandığı dünya-düzen eleştirisi “Hak Kimin?” adlı şiirin tematik zeminini oluşturur. Fabl örneği olan şiir, söz konusu türün sembolik anlatım ve eleştirici-öğretici özelliklerini taşır. Kurt, Tilki ve Ayı üçgeninde gelişen olaylar, bir tavşan avının ardından yaşanır. Tutsak olan tavşan; Kurt, Tilki ve Ayı tarafından paylaşılmak istenir. Kurt ve tilki kurnazlıklarını ve akıllarını kullanarak tavşana sahip olmaya çalışsalar da ayı gücünü kullanır ve tavşanı kaçıtır. Şairin niyeti sembolik kahramanlar üzerinden dünyadaki süre gelen adalet (!) anlayışını eleştirmektir.

“Sonra alıp tavşanı sık bir ormana dalmış,

Böylece hak bir daha güçlü olana kalmış.”(s.149)

Aklın ve kurnazlığın hükmünü kaybettiği dünya düzeni güçlü olanın güdümündedir. Güçlünün hakkı alışı arka planda ironik bir anlatım taşır ve aslında şair ‘güçlü-haksız’ kavramını ve algısını şiirin merkezine yerleştirir.

“Ak Kuşlukta Aldanış” trajik bir yanılgı şiiridir ve umut edilen ancak kaba realiteye yenilen beklentiler üzerine kurulmuştur. Şiir temelde ütopyik tavrın yansıması gibi görünse de distopyik bir eksen etrafında ifade bulur. Bu durum şairin dünyaya algılama şeklinin bir ürünüdür. Yetik Ozan karamsar ve kötümser (pesimist) bir mizacın arkasından baktığı dünyayı doğal olarak daha çok olumsuz yanlarıyla görür, aktarır. Nitekim söz konusu bu şiir “il” metaforu üzerinden aktarılmak istenilen “dünya” ve “yaşam” düzenini eleştirmektedir. Ütopyik eksendeki “il” ile distopyik eksendeki “il” karşılaştırması, şairin aldaniş anılarından doğmuştur. Bir bakıma şiir olan ile olması istenilen dünyalar düzleminin çatışmasına tanıklık eder.

“Bu dört yanı mermerden saraylarla dolu il,

Belli ki benim doğup süründüğüm il değil.

Orda kara toprağa kazınmış evler vardı,

Her biri mezar gibi korkunç, karanlık, dardı.

...

O ilin özgürlüğü kadere satılmıştı,

O ilden hak ve yasa dışarı atılmıştı.

Kanlı sokaklarda sırf haksızlık kol gezerdi,

Kaçanı kovalardı, kaçmayı ezerdi.

Karşımdaki şu cennet, o cehennem mi yoksa?” (s.154-155)

Şiirin bu noktasında her ne kadar iyiye ve olumluya dönük bir bakış yakalansa da şair çok geçmeden bunun bir aldaniş bir yanılsama olduğunu fark eder. Kar yağışıyla başlayan şiir bu anda fark edilişlerle devam eden bir hayal kırıklığına dönüşür;

“Hayır yağan nur değil, biliyorum, yalnız kar

Bu ile yağsa yağsa karla karanlık yağar.

Birazdan başındaki kardan taç eriyecek,

Gülen yüzünü korkunç gölgeler bürüyecek.

Onun alın yazısı bitmek bilmeyen çile,

Bu yalancı mutluluk, bu düş ona çok bile.” (s.155)

Yukarıda geçen ve şiirin karamsar atmosferini yoğunlaştıran “karla karanlık yağar” ibaresi, aldaniş ve gerçekle yüzleşme anılarının başlangıcıdır. Bu başlangıçtan itibaren şiiri git gide daha da sıkı saracak ve boğacak bir karamsar hava kapsar. Nitekim “korkunç gölge”, “bitmek bilmeyen çile”, “sağır”, “kansız”, “uyuşuk” vs. gibi ifadeler, düşlenen dünyadan gerçek dünyaya dönüşü işaret eder. Hayallere sığdırılan mutluluk ve umut tabloları bir yanılsamadan, aldaniştan ibarettir. Gelecek umuda kapılarını kapatmış bir şekilde beklemektedir;

“Yarınından umut yok, ne buldun ki dününden

Bir şeyeler bekliyorsun başlayan her gününden.

Senin muradın yalnız karanlıklar, bunu bil

Geleceğe güvenme, ışığa gebe değil.

Olsa olsa gene sen, yoksulluğa gebesin

Ey il, kara talihin gelini misin, nedin?” (s.156)

Yetik Ozan için var olan ve süre gelen bu düzensizlik beraberinde yozlaşmayı da sürüklemiştir. Şair, “direği suça yan vermiş” (s.142) şeklinde nitelediği dünyayı olumsuzlukları ve düzensizlikleriyle dile getirirken bünyesindeki yozlaşmayı ve deforme edilmiş sistemini de sorgular, hicveder. Nitekim az önce değindiğimiz “Ak Kuşlukta Aldanış” adlı şiirde, düzensizliklerin akabinde gerçekleşen yozlaşma gözler önüne serilmektedir. Dünyevi zamanların ve mekânların sembolik ifadesi “il”, yozlaşma problemi ile karşı karşıyadır. Zira ili tükeniştikten kurtaracak bir neslin yokluğu söz konusudur;

“Niçin çağırılmıyorsun oğullarını, niçin?

Onlarda biraz olsun hakkın, emeğin yok mu

Sütünü emenlerden yardım istemek çok mu.

Fakat çağıramazsın onlar kör, dilsiz, sağır

Elleri, ayakları ve kansız, uyuşuk, ağır.

Besleyip büyütmüşsün; ergenliğe yetmişler,

Sandığımda ne varsa soyup soyup gitmişler.

Şimdi gelirler mi hiç başucunda kalmaya?

Sonradan koşacaklar mirasını almaya” (s.156)

Verilen tüm emekler karşısında oğulların (nesillerin) vefasız ve menfaatçi oluşları, yozlaşmış bir düzenin varlığına işaret eder. Bir bakıma “kör, dilsiz, sağır” oğullar; verilen emekleri görmeyen, konuşmayan, duymayandır, dolayısıyla nankördür. Bu durum ili daimi bir yok oluş ıstırabına sürükleyecektir;

“Senin ölümün başka, senin ölümün sonsuz.”

Zira bu yok oluş maddi değil, manevidir ve inanç ile direncin ölümü şairin nezdinde ölümlerin en acısıdır.

4. SONUÇ

Sanat, yansıttığı veya yansıtacağı toplumun her türlü deneyim ve değişimin estetik bir formla sezilmesidir. Dolayısıyla sanat eseri, içinden çıktığı toplumun değerlerine –ister aleni ister örtük olsun- sıkı sıkıya bağlıdır.

Sanatkâr, yaşam ve toplum arasındaki etkileşimi, gerçekliğin insana sundukları ve insan üzerindeki var olmuş, var olan veya muhtemel etkisi çerçevesinde sezip ifade eder. Bu durum, gerek ferdi gerek toplumsal gerekse evrensel düzlemde kaygılar taşıyan sanatkâr için aynıdır, farklı olan söz konusu düzlemin ulaştığı ve/veya kapsadığı boyuttur.

Yetik Ozan, şiirini özellikle toplumsal sorumluluk ve milli şuur denklemine bağlı bir anlayış ile oluşturur. Şiirin topluma inmesi ve akabinde yol göstermesinin gerekliliği, Yetik Ozan için sanatkârane bir kaygıdan ötedir, bir ülküdür. Şiirlerin ana motiflerini oluşturan dinamikler, gücünü bu ülküden alır. Sanat ve şiir üzerine yaptığı değerlendirmelerde de şiir-şair denkleminin her ne kadar bireysel ağırlıkta da olsa, nihayetinde toplumsal sanat anlayışına hitap edeceğini, etmesi gerektiğini savunur. Bu bağlamda düşünüldüğünde, ‘milletçe duymak’, şairin şiir evrenini oluşturan temel düşüncedir.

Yetik Ozan şiirlerini tematik değerlendirmeye tabi tuttuğumuz bölüm, şairin şiir evreni hakkında yaptığımız tespitler, daha somut veriler elde etmemizi sağlamıştır. Zira umut-umutsuzluk, gelenek/gelecek ülküsü, kahramanlık, ölüm, gurbet, tutsaklık, yozlaşma ve düzensizlik gibi tematik yönelmeler, bireyi, toplumsal koşullar ve milli hassasiyet/duyuş noktasında ifadeleştirme gayesi taşır.

Nitekim umut-umutsuzluk ikilemi, toplumsal koşullar ve deneyimlerin paralelinde ‘gel-git’ler yaşayan bireyin psikolojik açıdan yansımasıdır. Diğer bir söylemle, her türlü toplumsal ve milli vaka, bireyleri an ve gelecek düzleminde konumlandıran itici güçtür ki, umut-umutsuzluk çizgisinde yürüyen insan, söz konusu güce bağlı birtakım değişimler yaşar. Duygusal yönelimleri milli duyuş ekseninde yorumlayan bir şair için, insana dair her türlü hassasiyet birey düzleminde kalmayacak, topluma ve toplumsala çevrilecektir. Dolayısıyla Yetik Ozan, diğer temalarda olduğu gibi umut ve umutsuzluğu ortak duyuş ekseninde işler.

Geleceğe dönük tasarımları gelenekten taşıdığı motiflerle yeniden kuran şair, ortak hareket algısını söyleyişinde de yansıtır. Ortak temeller ve değerler, şairin ifade/söyleyiş biçimini “ben”den “biz”e taşır. Öyle ki, tarihsel koşullar, kazanımlar, deneyim ve değerlere gönderme yapan şair, okuyucunun zihnine “biz” algısını yerleştirme gayreti içerisine girer. Bu gayret, şiirlerinin tematik ve söyleyiş formunu öncelikle bireyleri biz/toplum olma ülküsüne, sonrasında da toplumları millet yapan değerlerin varlığına ulaştırır. Sözelimi şiirlerin ana motifi olan kişiler, simgeler ve vakalar, şairin okuyucuya göndermek istediği iletinin ortak değerler üzerinden verilmesini sağlar ki, bu durum şairin “milletçe duymak” düşüncesinin temelinde yatan anlayıştır. Söz konusu kişi, simge ve vakalar, Yetik Ozan şiirinin benlik/kimlik ve milli şuur yapılanmasının oluşturucu değerleridir. Dolayısıyla şair, şiirini, mazi ve ati uzamına yerleştirir; gelenek bilincini geleceğe taşıma ülküsü ile kaleme alır.

Şairin nezdinde tarih; vatanı, bayrağı, canı ve değerleri için savaşan ve her türlü olumsuzluğa korkusuzca göğüs germiş kahraman neferlerin ışığı ile aydınlanır. Bu bağlamda kahramanlık, Türk askerinin ve insanının manevi zenginliği, ata mirasıdır. Şair, Mehmetçik’in ve ata mirasının sesini; vatan, bayrak, toprak, namus gibi milleti tarih sahnesinde var kılan ve yaşatan tüm değerleri kimi zaman sembolik kahramanlarla kimi zaman tarihsel kişiliklerle yansıtır.

Yetik Ozan şiirini örtük bir arzu ve sitem noktasında birleştiren ölüm, şairin aynı zamanda yaşam karşısındaki duruşunun yanı sıra yaşama dokunuş ve yaşamı algılayış perspektifini en yalın bir biçimde yansıtan temadır. Kimi zaman aleni kimi zaman agnostik bir duyula yorumlanan ölüm, yaşamın kaba ve alt edilemez gerçekliğini anda duyumsayan şair için bir sığınma, anlama ve anlamlandırma noktasıdır. Söz konusu tema, aynı zamanda ışığını kendi eliyle söndüren ve yaşam sahnesinden ömrünün ve sanatının –belki de- en verimli olabilecek çağında çekilen bir şairi anlama ve anlamlandırma hususunda önemli bir merhaledir. Bir bakıma ölüm, yaşamı gurbet olarak gören şairin sılasıdır.

Diğer taraftan şair dünyalık yaşamın çekilmez sancısı olarak gördüğü gurbet olgusuna şiirlerinde çokça yer vermiştir. Ona göre, Türk’ün yaşadığı her topraktan; Türk’e ait olan ve dalgalanan bayraktan; Türk insanından uzak oluş bir gurbet halidir, dolayısıyla hasret ve özlem sebebidir.

Ortak değerlerde ve maneviyatta toplanan, söz konusu değerleri ve manevi iklimi paylaşan Türk insanının fiziksel (coğrafi) uzaklığı; tam anlamıyla gerçekleştirilememiş bir Turan ülküsü, şairin ruhunu ve yüreğini acıtan ince bir sızı olarak ortaya çıkar ve şiirlere yansır. Ancak şiirlere daha ayrıntılı bir biçimde baktığımızda, gurbet olgusunun yaşam-ölüm ikileminde farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Zira dünyalık zamandaki gurbet; Türk adını taşıyanların yanı sıra Türk toprağından, bayrağından ve insanından ayrı oluşun dışı vurumudur. Bu bağlamda sıla; toprak, bayrak ve Türk insanıdır. Öte âlem duygusu ve arzusu ile işlenen şiirlerde ise sıla ölümdür. Şair, yaşama dönük yüzünün silik ve yaşama dair bireysel atılımlarının çaresiz olduğu zamanlarda yitme, yok olma duygusuna kapılır ve sılayı; kara toprağı arzular. Dolayısıyla yaşam ile ölüm arasındaki uzaklık, şairin gurbet algısını temsil etmektedir.

Yetik Ozan şirinin dünyanın kurulu düzenin yönelik eleştirileri; düzensizlik, yozlaşma ve tutsaklık adı altında toplanan şiirlerde ifade bulur. Her türlü insani değerler dizgesinden kopuk dünya düzeni/sistemi, içe kapanık ve pesimist bir karaktere sahip olan Yetik Ozan'ı rahatsız eder; zira kültürel, milli, tarihsel ve geleneksel değerlerden kopuşun yanı sıra bireyleri düşünce ve ifade gibi insani atılımlardan yalıtın söz konusu olumsuzluklar, şairi umutsuzluğa sürüklemektedir. Öyle ki, “gelecek şiirde yaşar” diyen Yetik Ozan, anda gördüğü her türlü olumsuzluğu şiirinde hicveder ve gelecek tasarımını sanatsal bir duyuşla şiirlerine taşır.

Yetik Ozan, şiirini Türkçe bilinci ile oluşturur. Milli şiir formlarının ancak ve ancak öz Türkçe ile ifade edilebileceğini savunan şair, ritmik ve fonetik değerlere bağlı olarak oluşturduğu şiir dilini duygu ve ifade noktasında büyük bir titizlikle işler. Duyguları mantık süzgecinden geçiren, kelimeleri sanat terazisinde tartan şair; şiire işlenen, şiirle işlenen Türkçe ile Türk şiir geleneğinin dinamizmine katkıda bulunmuştur. Zira Türk şiir geleneğinin zenginliğine her defasında dikkat çeken şair, ifadelerin bir ölçü, ritim, ahenk ve fonetik çerçeve dâhilinde oluşturulması gerektiğini savunmuş, söz konusu unsurları teoride bırakmayıp pratiğe dökmüştür.

Şair, geçmişin/tarihin değerleriyle beslediği ve geleceği kurma gayesiyle kaleme aldığı şiirlerini milli şiirimizin içeriksel ve biçimsel özellikleri ile zenginleştirir. Şairin önceden de belirttiğimiz “gelecek şiirde yaşar” sözünü, onun şiir felsefesinin arkasında yatan temel dayanak olarak görebiliriz. Sözü geçen bu ifade aslında, şim-

dide tasarlanan her bir ifadeyi geleceğe yön verecek, geleceği etkileyip deęiřtirecek duygusal ve dūřünsel atılımlar yapma arzusu olarak deęerlendirmek gerekir.

Turgut Gūnay, nam-ı diğer Yetik Ozan, otuz altı yaşında intihar ederek ebediyete intikal etmiş, sanat ışığını kendi elleriyle sōndüren řair olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır. Bu çalışmanın amacı, Yetik Ozan'ın yaşamı ve bu yaşamın ürettiği sanatı olabildiğince irdeleyerek bilim ve sanat dūnyasına kazandırmaktır. řair her ne kadar fiziksel bir yitim ۆrneęi gōsterip sanat ışığını kendi elleriyle sōndürse de Tūrk řiir evrenine kazandırdıklarını keşfetmek ve onun şiirin dokunmak, sōndüröl-müř ışığı yeniden parlatacak ve Tūrk edebiyatını bir nebze de olsa aydınlatacaktır.

EK-1: RÖPORTAJLAR

1- METİN ÖZARSLAN RÖPÖRTAJI

Savaş Çolak: Hocam siz rahmetli Turgut Günay'ın şiirlerini derleyen yayınlayan birisiniz, bizlere Yetik Ozan'ın eserleri hakkında neler söylemek istersiniz.

Metin Özarслан: İlk kitabı “**Atmaca Uçurumu**” 1976 yılında çıkan kitabıdır, bizim kuşaktakiler bilir. İkinci kitabı “**Ülkü Bağı**” Birleşik yayınlarından çıkan, bu kitap basılmak üzere notlar yazılmış bir şekilde çantasından çıktı.

Umay hoca (eşi) ondan kalan üç çantayı biz buna terekesi diyoruz, bana verdi; oğlum sen bunları değerlendirirsin dedi. Ben oradan çıkardım o kitabı müstakil olarak yayınlanabilirdi, o kitap Ülkü Bağı'nda yayınlanan şiirler, Türk Edebiyatı ve Töre dergisinde çıkan şiirlerdir.

Kitabın üçüncü bölümünde diğer şiirler başlığı altında çıkan, hiçbir yerde yayınlanmamış olan bazı şiirler vardır. Son baskısı Ötüken Yayınevi'nden çıkan oğlunun gönderdiği bir şiir vardır. Birde İbrahim Metin'e bıraktığı bir şiir olacak onlarda tamamlanır. Bunun dışında bizim atladığımız şiirler de olabilir. O konuda bir şey söyleyemem. Temin ederseniz onları da koyarsanız iyi olur.

Ben kendisini hiç görmedim, çok isterdim. Erzurum'da çalıştığı yıllarda ben orta mektep talebesiydim. Dolayısıyla kendisini tanıma ve görme şansım olmadı. Kendisini şiirlerinden tanırız, Yetik ozan ayrı bir yerdedi.

Gerek şiirlerinde işlediği konularıyla, şiirlerinde kullandığı dış yapıyla Türk şiirine ayrı bir soluk getiren birisi olarak görüyorum.

S.Ç. : Bütün esir Türklerle ilgili bir şeyler yazmış.

M.Ö. : Hemen hemen yazmıştır. Bir Turan anlayışı bir turan coğrafyası çizdiği doğrudur. Hemen hemen Türkiye dışındaki Türklükle ilgili şiirleri de vardır.

S.Ç. : Osman Batur için yazdığı bir şiir var.

M.Ö. : Kahramanlara yazmıştır. Soldaki komünist anlayışa sahip kişiler hakkında yazmıştır.

S.Ç. : Turgut Uyar'a yazdığı bir şiir var hocam onun ne ile alakalı olduğunu çözebildiniz mi?

M.Ö. : Evet, tam hatırlamıyorum, O çantasından çıkan yayınlanmamış şiirlerinden bir tanesi Erzurum üzerine yazılmıştır. Adı konulmamıştır ama içeriğine baktığınızda Erzurum'un makûs talihi ve geri kalmışlığı ve kar ve kışla mücadelesini anlatır. Çocuklara yönelik yazdığı bir şeyler vardır.

S.Ç. : Balıkçıl ile Yengeç diye bir hikâye tercümesi var.

M.Ö. : O bir tercümedir, onun dışında Küçük çocukları ilgilendiren tekerlemeler tarzında sayılan şiirler vardır. Erken giden bir değerdir. Şiirlerinde Türkçede çok işlek olmayan ama herkesin ben bunu biliyorum dediği kelimeleri kullanır.

Hecenin iyi temsilcilerinden biridir. Yani boş mısrası nerdeyse yok gibidir. Hemen insanı saran bir şeydir. Biraz karamsarlık da hissedilebilir şiirlerinde ama sert söyleyişi vardır. Romantik tarafı çok ağır basmaz.

S.Ç. : şiirlerinin İdealist bir yönü var değil mi?

M.Ö. : Evet ama beşeri aşkı terennüm ettiği şiirlerinde bile bir kendinden eminlik vardır. Orda bile ram olmak yerine, dışarıdan bakan bir insanın görüntüsü sezilir.

S.Ç. : Hocam özel hayatındaki yaşadıklarını şiirlerine yansıttığını düşünüyor musunuz?

M.Ö. : Çok fazla yansıttığı söylenemez. Belki bir iki imadan bahsedilebilir. Mesela “**vefa gemi geçmez dik başına yar**“ mısrası bunlardan bir tanesidir. Özel hayatı Umay hocadan dolayı çok fazla girilmemiştir. Vefat etmesi, intiharı hakkında bir takım şeyler söylenir. Bunların doğruluk payı hakkında pek bilgimiz yok. Biz hocamız üzülür diye bir şey söylemedik.

Sanatkâr mizacın neyin nerde nasıl yapacağını kestirmek güçtür. Özel yaşantısında nasıl bir tavrı vardır bilmiyorum, herhalde çok sıra dışı bir tavrı vardır. Yani keskinlik ifadesi olan bir adamın çok sıradan bir hayat sürdüğü söylenemez. Yaşasaydı günümüzün en iyi dilcilerinden hatta folklorcularından biri olabilirdi, kısmeti o kadarmış. Geride ilmi manada çok sıkı eserler bırakmıştır. Çok sıkı şiirler

bırakmıştır. Modern şairliğin yanında geleneksel şiirlerde bırakmıştır. Adeta Erzurum ve Kars'taki âşıklara yeniden bir heyecan, yeniden bir güç, yeniden söyleme şansı vermiştir. Onlarla çata çat başa baş irticalen atışmalar yapacak kadarda âşıklık tarafı vardır. Firkati mahlasıyla o tip şiirler yazmıştır. Bu şiirlerden birkaç tanesi atışmalar başlığı altında Töre dergisinde yayınlanmıştır.

S.Ç. :Siz onları neden yayınlamadınız?

M.Ö. : Evet yayınlamadım Ayrı bir şekilde değerlendirilecek diye yazmıştım. O konuda çalışma içindeyim. Ne zaman biter bilmiyorum. Onlar farklı jargonda olduğu için oraya almadım. Bir kere Firkati diye yazıyor hepsinde mahlas tapşırması var. Yani firkati başka bir şahsiyet ikisi de aynı olmasına rağmen Yetik Ozan imzasına hassaten modern şiirlerinde kullanıyor. Âşık tarzı şiirlerinde Firkati manasını kullanır, Turgut Günay'ı hiç kullanmamıştır

S.Ç. : Umay hanımın size verdiği terekesinde yayınladığınız dışında yazı, şiir, roman var mıydı?

M.Ö. : Yoktu. Bu şiirler vardı. Firkati mahlasıyla yazdığı şiirler âşıklarla yapmış olduğu atışmalar vardı. Onun dışında ders notları, aldığı notlar, tuttuğu defterler, radyo programları metinleri, bir dönem radyo programı da yaptı Erzurum da, onlarla ilgili metinler vardı. Bir başlık atmış o dille alakalı ya da bir makale başlangıcı belli notlar almış, onun dışında devamı gelmedi.

Kitap da yer alan desenlerin orijinaleri, resimlerin orijinaleri vardı. Bir iki defter çıktı. Çok yakın olan dostu olan mutasavvıf aşığın defterleriydi. Ümmani Can o da vefat etti. Onunla ayrı bir diyalogu olduğunu biliyorum. Ümmani Can o defteri değerlendir diye Yetik Ozan'a vermiş. O defterlerde büyük oranda okundu. Onlarda yayınlanacak zaten, çantada başka bir şey yoktu.

S.Ç. : Eserlerinde hocam zincir bent, zincir koşma tarzı tamlamalar vardı. Bizim klasik tamlamalarımıza girmeyen tarz ölçüleri de var bunları nasıl yorumladınız?

M.Ö. : Yetik Ozan kendine özgü, kedisine has arayışları olan bir sairdir. Türklük âlemiyle ilgili konuları, kendi üslubuyla keskin bir biçimde söyleyen tezatlar

şairidir. Onun dışında şiirde yenilik sayılabilir ölçüde gelenekselden kopmayarak nasıl geliştirilebilir diye varyasyonlar denemiştir.

Mesela iki mısra söyleyip araya dörtlük koymuştur. Bu bizim geleneksel şiirimizde olan bir şeydir. Azerbaycan'da çok yaygındır. Yetik Ozan çok iyi bir dilciydi. Halk kültürünü de iyi bilen biri olduğu için bu yapılara vakıf bunları biliyor dolayısıyla bunları denemiş olması normal.

Bir şiiri galiba nesir şiir karışımıdır. Orda bir yolculuğa çıkar. Ak kam sarı kamla konuşur bir tek Firkati'yi orada kullanmıştır.

Kendi içinde orijinal çeşitli kafiye türleri denemiştir. Sarma, çapraz, normal, düz, zincir bent, zincir üçleme hem şekil olarak hem de konu olarak arayış peşindedir. O arayışların sonucu olarak görmek lazım. Bence bütün şiirlere bakıldığında kendince orijinali yakalamış şair denebilir. Çünkü ideolojik olmasına rağmen çok tesirli olmuştur. Şiirlerin birçoğu belki bilinmeden türkü haline getirilmiştir. Yani onun olduğu bilinmez ama bilenler hatta kendi fikriyle muarız olan kişiler tarafından dahi iyi söylerler.

S.Ç. : Genel olarak şiirlerini ya da akademik çalışmalarını hastalığından öncemi yazmıştır?

M.Ö. : O konuda pek bilgim yok.

S.Ç. : Firkati mahlasıyla yazdıkları haricinde tüm şiirlerini yayınladınız mı?

M.Ö. : %99 yayınladığımı sanıyorum. Benim bildiğim kadar kadarıyla yok, çok disiplinli bir adamdı çok sistemli birisiydi. Benim dayandığım nokta çantasında ne varsa onları aldım.

S.Ç. : Yetik Ozan'a yakın gördüğünüz şair var mı?

M.Ö. : Evet var, hem yakın hem de uzaktır. Hiç biri birbirine benzemez. Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Dilaver Cebeci, Ali Akbaş bunlar aynı jenerasyondur.

S.Ç. : Ekleme istediğiniz bir şey var mı son olarak?

M.Ö. : Milliyetçi, Türkçü, Turancı anlayışı dışında ideolojik ve edebi obje olarak bakarsanız iyi olur. Zaten şiirleri kendilerini gösteriyor. Türk tarihinin değişik safhalarından sahnelerini resimlerini kendisi veriyor.

S.Ç. : Teşekkürler hocam.

M.Ö. : Ben teşekkür ederim.

14.08.2013 Kızılay- Ankara

2- AHMET BİCAN ERCİLASUN RÖPORTAJI

Savaş Çolak: Turgut Günay'ı yakından tanıyan dostluk ve dava arkadaşlığı eden az sayıda büyüklerimizden birisiniz. Nasıl tanıştığınızı anlatabilir misiniz?

Ahmet Bican Ercilasun: Ben 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesinden mezun oldum. Atatürk üniversitesinde asistanlık sınavı açıldığını duydum. 1967 yaz aylarında Erzurum'a gittim ama ilk önce Ankara'ya uğradım. Turgut'un da sınava katılacağını duymuştum. Turgut'u tanıımıyordum ama eşi Umay Hanım ile benim eşim yakın arkadaşır. Beraber Erzurum'a gitmedik ama sınavda birlikte olduk. İkimizde sınavda başarılı olmuşuk. Aslında üç arkadaşımız daha vardı. Saim Sakaoğlu, Turgut Karacan diğer arkadaşımın ismini hatırlayamadım. Beş asistan olduk.

1967 Eylül başından vefat tarihi 1978 yılına kadar süren kesintisiz arkadaşlığımız oldu. Kısa bir kesintimiz var. Hacettepe üniversitesine ben ondan önce geldim. İki üç yıl sonrada eşiyle geldi. Ama o Erzurum'dayken görüşmelerimiz oldu, ben Ankara'dayken kesintisiz bir şekilde on bir yıl süren arkadaşlığımız oldu.

Bizim arkadaşlığımız böyle başladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat fakültesinde asistan olduktan sonra aynı odada 4 yıl oturduk. Ben dört yıl kaldım başımızdan geçen olayları beraber yaşadık, beraber sohbet ettik. Âşıklarla beraber sohbet ettik. Âşıklarla beraber buluştuk atışmalarımız, akşam sohbetlerimiz oldu, dolu dolu beraber oldu. Ankara ya geldikten sonra bu birliktelik devam etti.

S.Ç. : Şahsiyetini oluşturan hususiyetler nelerdir? Kendisini etrafındaki insanlardan ayıran özellikleri nelerdi?

A.B.E. : İlk göze çarpan özelliği titizliği idi. Kılığında kıyafetine konuşma tarzından hemen yansıtıyordu. Asla ütüsüz elbiseyle dolaşmazdı. Gömlek kravat giyinirdi çok defa da kravata mendil eşlik ederdi. Günlük hayatında böyleydi, okulda, çalışmasında zamana uyardı ev sohbetlerinde göze çarpan bir durumdu.

Çok fazla hemen samimi olmayan biraz insandan kaçan tarafı vardı. İnsanlarla ilişkileri biraz geç ve derin oluyordu ama genellikle ilişkileri böyleydi, tabii bizim görüş birlikteliğimizde vardı. Beraberliğimiz görüşlerimizi paylaştığımız sık sık oluyordu ama karşı görüş söz konusu olduğunda ona karşı her ikimizde de keskin bir duruş vardı.

Belki Turgut daha keskin ifadeler ve tavırlara sahip yiğit bir insandı.

Asistan olarak Üniversite rektörlüğünü hedef alan bir bildiriye açık imzasını koyan biriydi. Bugün böyle bir şey olabilir mi? Yani bir bildiri hazırlanıyor direk rektörlüğü hedef alıyorsunuz bunun altına imza atan on kişiydik o onlardan biriydi. Tabii şair, sanatkâr tarafını bu titizliğine paralel olarak değerlendirmek lazım şiirlerinde bu titizliğini yansıtmıştır. Şiirlerinde şekil olarak kusur bulmak mümkün değildir.

S.Ç. : Sanatkâr kişiliği onun çevresiyle uyum hususunu zorluyor muydu?

A.B.E. : Sanatkâr kişiliği zorlamıyor da sanatkâr kişiliğine vücut veren bu tabiatı zorluyor.

Biraz önce bahsettiğim titizliği, insanlara çok kısa zamanda samimi olmayan kişiliği, zaten sanatkâr yapısından çok bu kişiliyle ilişkisi oluyordu. Tabii çok fazla değil ama biraz diyebilirim yoksa çevre ilişkisi o kadar sıkıntılı değildi ama hemen samimi olan insanlardan değildi.

S.Ç. : Arkadaşlarınız arasında onun şairliğiyle yazarlığını nasıl karşılanıyordu?

A.B.E. : Çok olumlu karşılanıyordu. Hepimiz daha baştan yetkin bir şair olduğunu anlamıştık ve öyle değerlendiriyorduk. Saim Sakaoğlu'da, bende, Fikret Türkmen de benim eşim Bilge hanımda aynı düşünce içindeydik.

S.Ç. : Şairliğinden anlaşıldığına göre tabiat duyarlılığı tabiat ilişkisi sıradan bir insandan farklı siz onun tabiatla ilişkisini nasıl tanımlıyorsunuz.

A.B.E. : Aslında kendisini tanıdığım on bir yıl süre içinde tabiatla ilişkisini görmedim.

Şehir hayatı yaşıyorduk Ankara'da olsun Erzurum'da olsun. Tabiata gitme hakkında herhangi bir merakı yoktu, mümkündür ki çocukluğunda yaşamış olsun.

Tabiatı şiirlerinde işlemek için mutlaka tabiatın içinden gelmek gerekmiyor. Benim gördüğüm kadarıyla dağlara kırlara çıkma arzusu yoktu, birde bunun titizliğiyle zıtlaşan bir durumdu.

S.Ç. : Şiirlerinde çok canlı atmosfer olmakla beraber mistik bir duyuşta sezileniyor. Yetik Ozan dini mistikle ya da milli mistikle tanımak mümkün mü?

A.B.E. : Dini mistik kesinlikle değil ama milli mistik diyebiliriz. Onun milliyetçiliği adeta mistik bir milliyetçilikti. Türk milletine karşı aşırı bir bağlılık ve sevgi hissediyordu. Bunu şiirlerine de yansıtıyordu. Şiire karşıda büyük bir sevgisi vardı. Sanat mistiği, milli mistik olarak tanımlayabiliriz.

S.Ç. : Tabiatla olan izlenimini günlük hayatta sürdürmek mümkün değil dediniz. Şehir hayatı, günlük hayatı buna göre, sanatkâr yanı sıra dava adamı tarafıyla barışık bir şekilde yürüyor muydu bu konuda intibalarınız neler.

A.B.E. : Tabii onun sanatkârlığıyla dava adamlığı birbirine tam paraleldi. Şiirlerine bakarsanız zaten çoğunun milli konuları işleyen şiirler olduğunu görürsünüz. Ama çok defa ideolojik şiirlerde zayıflık görürsünüz ama Turgut'un şiirleri öyle değildir.

Turgut'un şiirleri milli konuları, milli duyguları işleyen şiirlerdir ama sanat yönünden hiçbir eksikliği yoktur. Sanatıyla dava adamlığı at başı gitmiştir. Keşke daha uzun yaşasaydı, belki bu eksiklik sayılabilir, şiiri milli konular dışında çok fazla yazmamıştır. Milli konular dışında da yazarak çok daha tanınmış şair olabilirdi

S.Ç. : İntihar olgusunu şiirlerinde renk ve imajlarından olgusunu anlamak mümkün görünüyor sizinde bununla alakalı makaleniz var günlük hatta ölümden bahseder miydi sizde onun intihara aktığının hissettiniz mi?

A.B.E. : Çok yakından hissettim. Hacettepe üniversitesinde beraberdik. Artık hastalığının hat sefasındaydı, hissetmemek mümkün değildi. Kendisi de söylüyordu ciddi bir hastalıktı.

Doktorlara göre kendilerini ya da başkalarını öldürebilir diyorlardı. Turgut'ta bunu söylüyordu. Hayatının son yılı bu beraberlik çok acı oldu bizim içinde, devamlı birilerinin kendisini takip ettiğini söylüyordu.

Yanında ip taşıyordu bize gösteriyordu, otelde kalıyordu.

Sonra hastaneye yatırıldı. Devamlı arkadaşlarımızla nöbetleşe kalıyorduk dolayısıyla hissetmemek mümkün değildi.

S.Ç. : Sahasında oldukça Başarılı çalışmalar yapan bilim adamıydı hem sanatta hem de bilimde başarılı olmasını neye bağlıyorsunuz?

A.B.E. : Sanatkâr bir insan sadece sanatıyla meşgul olacak diye bir şey yok.

Bir insanın herhangi mesleği olur, onun yanında ressam, bestekâr, sair veya romancı olabilir. Titiz bir insan olduğu için kendi mesleğini en iyi şekilde ortaya koymaya çalışmıştır. Gerçekten çok iyi bir dilciydi. Onun yaptığı doktora tezi Rize ili ağızları çalışması örnek bir çalışmadır. O sırada Atatürk üniversitesinde hepimiz ağız çalışması yapıyorduk.

Gerçekten çok titiz ve bu gün gençlerin yapacağı ağız çalışmasında örnek alınacak bir çalışmadır. Makaleleri de öyledir. Mesleğe verdiği önemden dolayı iyi bir dilci ve akademisyen olmuştur. Sanatkârlıkta her zaman tartışılan bir konu olmuştur. Sanat doğuştan mı kazanılır sonradan mı kazanılır diye, her ikisi de vardır aslında doğuştan gelen yetenekse çok iyi ama doğuştan gelen yetenek varsa üzerine ilave edilmezse olmaz. Turgut doğuştan gelen yeteneğine sanat konusunda bilgilerle ve şuurlu bir şekilde geliştirmiştir.

S.Ç. : Yetik Ozana dair sizin eklemek isteğiniz bir şeyler var mı?

A.B.E. : Kıymeti bilinemedi. Özellikle Şair olarak ama bilim adamı olarak bizim çevremizde biliniyordu. Şair olarak bilinemedi bunda belki ömrünün kısa olmasının rolü de var ama ondan önce çok kültürel ve sanat çevrelerinin keskinliğinin birbirinden kopması rolü de var.

Dolayısıyla Turgut'un başına gelmiyor. Aynı görüşte şair ve sanatkârların başına geliyor. Türkiye de kültür ve sanat hayatına hâkim olan bir çevre var ve o çevreye kendisinden olmayanları almıyorlar dışarıda bırakıyorlar, o yavaş yavaş aşılır inşallah bundan sonra kıymeti bilinecektir.

O şiirler Türk şiir tarihinde altın harflerle girilecek şiirlerdir.

S.Ç. : Teşekkürler hocam.

A.B.E. : Ben teşekkür ederim.

18.07.2013 Ankara

3- SAİM SAKAOĞLU RÖPORTAJI

Savaş Çolak: Hocam, siz rahmetli Turgut Günay'ı yakından tanıyan, onunla dostluk ve dava arkadaşlığı eden az sayıda büyüklerimizden birisiniz. Rahmetli ile ne zaman ve nasıl tanıştığınızı anlatabilir misiniz?

Saim Sakaoğlu: Rahmetli ile tanışmamız, birleştiğimiz ortak bir paydada gerçekleşmişti. Atatürk Üniversitesi 1967 Temmuz başında değişik fakülte ve bölümlere, o zamanki adıyla, asistanlar almak için ilan vermişti. Üniversiteden sınıf arkadaşım ve hemşehrim olan Harun Tolasa da orada asistan idi. Haber verdi ve başvururdum. Sınava, çoğu o bölümün yeni mezunları olmak üzere, 35 kadar meslektaşım başvurmuştu. Beş kişi kazandık: A. B. Ercilasun, N. Yüce, Turgut Karacan (Atatürk mezunu), T. Günay ve ben . İlk üç arkadaş yeni mezun oldukları için hemen göreve başladılar. Günay ile ben ise öğretmen olduğumuz için MEB'den muvafakat bekledik. Tanışmamız kolay olmadı. Kimse kimseyi tanımıyor. Birbirimizi sınav aşamasında da tanıyamamıştık ki. Hatırladığım kadarıyla bölüm hocaları bir 'Tanışma Ye-

meği' düzenledi ve bu yemekte birbirimizi tanıdık. Özellikle Günay'ı o günkü konuşmaları ve bazı konuşmalara müdahaleleri yönüyle tanımıştım. Bunun çok uzun bir hikâyesi var. O geceyi hatırlayanlar elbette anlatacaklardır. Bir noktayı özellikle belirtmek isterim. Coğrafya doçenti (sonradan prof. merhum) Ahmet Necdet Sözer de ki şiirlerinde Ahmet Necdet adını kullanırdı, yemekte bulunanlar arasında idi. Özellikle şiir konusunda o gece Günay-Sözer ikilisi arasında saatlerce süren ve misafirhanenin yemek bölümünün kapanma saati geldiği için, o soğuk kış gecesinde sokakta da devam eden bir tartışma yaşanmıştı. İkisi de hayatta değil. Acaba bu tartışmayı hatırlayan kaç kişi kaldı? Bican, Yüce, Karacan, vb. Merhum Günay o günkü davranışıyla sanatkâr ve bilim adamı kimliklerini açıkça ortaya koymuştu. Dostluğumuz, Erzurum'dan ayrılışlar bile sürüp gitmişti.

Şahsiyetini oluşturan hususiyetler nelerdi? Etrafındaki insanlardan onu ayıran karakteristik özelliklerinden bahsedebilir misiniz?

S. S. : Sinirli bir yapıya sahip olmakla birlikte bunu pek belli etmezdi. Çevresindekiler de bu durumu iyi bildikleri için her türlü insani ilişkilerde uyumlu bir dostluk kurulmasına yardımcı olurlardı. Bu durumunun dışı vurulduğunu yani sinirli olmasının verdiği kırıcı bir durum söz konusu değildi. Onunla birkaç dakika da olsa dostça konuşanlar bu durumunu hemen algılandılar. Dürüst idi, karşısındakinden de dürüstlük beklerdi.

S. Ç. : Sanatkâr kişiliği onu çevreyle uyum hususunda zorluyor muydu?

S. S. : Evet, sanatkâr kişiliği onun çevresiyle uyum sağlamasını güçleştiriyordu. Yıllarını kitap okumaya adanmış bilim adamı adaylarının sanatla yakın ilgileri pek yok gibiydi. Ben ise onu çok iyi anlıyordum. Daha lise son sınıfta sanat dergisi (Özlem) çıkaran ben hikâyeler yayımlamış, tek perdelik tiyatro oyunları yazmış biri idim. Bu açıdan bakılınca onu en kolay anlayacaklardan biri bendim. Yukarıda adını andığım Ahmet Necdet Sözer ile bu açıdan bir kader birliği vardı. O da iyi bir şair idi ama çevresindekiler şiirden anlamayan veya hoşlanmayan meslektaşları idi. Kaldı ki Günay'ı değerlendirecek olanlar da az veya çok yaşlı kuşağın hocaları idi ki onlarla bu konuları konuşmak ilk günlerde pek de hoş olmazdı gibime geliyor. (Giriş sınavının mülakat bölümünde, Doç. Niyazi Akı hocamız bana şu soruyu sordu: Hangi dergileri okuyorsunuz ve yazı yayımlıyor musunuz?) Merakım, bu sorulara samimi olarak cevap veren kaç aday vardı ki?

S. Ç. : Arkadaşlarımız arasında onun şairliği ya da genel olarak sanatkâr duyarlılığı nasıl karşılanıyordu?

S. S. : Bizim bölümde bizden önce göreve başlayan birkaç arkadaşımız daha vardı: Merhum Muhan Bali birkaç aylık doktor idi. Bilge Palandöken (sonradan Seyidoğlu), Turgut Acar ve Fransa'dan dönmek üzere olan Efrasiyap Gemalmaz. Mehmet Akalın, Halûk İpekten, Orhan Okay ise yarım nesil üstümüzdeydi. Okay ve Akalın sanata da ilgisi olan büyüklerimizdi. Dolayısıyla herkesle aynı oranda bağ kurmak veya dostluk edinmek kolay olmayacaktı. Kaldı ki doktora tezi hazırlıkları da çevremizle bu tür konulara yeterince vakit ayırmamıza engel oluyordu. (O yıllarda yüksek lisans diye bir ara çalışma yoktu, doğrudan doktora tez konusu alınırdı. Ancak bizim şansımız, Üniversitemizde görevli bir İngiliz profesörün bulunmasıydı. Londra'da görevli C. S. Mundy biz beş asistana haftada üç gün birer saatten üç ayrı konuda seminer veriyordu. Bu ders gibi algılanan konuşmalar hem ufukumuzu açıyor, hem de birbirimizi daha yakından tanımamıza yardımcı oluyordu. Günay'ın sanatkâr yönü burada da ortaya çıkarken farklılığı da belli oluyordu.

S.Ç. : Şiirlerinden anlaşıldığına göre tabiat duyarlılığı, tabiatla ilişkisi sıradan insandan çok farklı. Tabiatın şiirine taşıdığı renk, koku ve imaj gibi çok zengin unsurlar var. Siz onun tabiatla ilişkisini nasıl yorumlarsınız?

S.S. : Şiir kitabının adını bir hatırlayalım: Atmaca Uçurumu... Bu ad bile onun tabiata olan aşkının güzel bir belgesidir. Ben, nesirlerime bir parça da olsa tabiatı eklersem bunda bahçeli bir evde büyümemin, akrabalarımın bahçelik mekânlarımda yaşamamın izlerini bulurum. Derim ki, Rahmetli Günay'ın yaşadığı mekânlarda durum nasıldı? Beton binaların içinde gelişen bir çocukluğu ve gençliği mi vardı acaba? Yoksa, merhum Âşık Halil Karabulut'un da dediği gibi, ağaç altlarında, su kenarlarında ilhamını daha mı kolay yakalıyordu? Onunla geçirdiğimiz yılların sadece birkaç gününde kırlarda, köy ve dağ yollarında birlikte olmuştuk. 22-23 Nisan 1973'te Sarıkamış'ta âşıklar toplantısında iken karlı dağ yollarında gezinmiştik. Sümmanî için Narman'a ve Samikale köyüne giderken de tabiatla kucak kucağa idik de onun bu güzelliklerden ne kadar yararlandığını, ruhunu oraların kokusu ve rengiyle ne kadar doldurduğunu bilemiyorum.

S. Ç. : Tabiata yaklaşımının izlerini günlük hayatında sürmek mümkün mü?

S. S. : Erzurum'da yeni yetişmekte olan ağaçların arasındaki lojmanlarda yaşadık. Uzun kış aylarının ağaçları beyaza boyaması elbette sanatkâr ruhu taşıyan herkes gibi onu da etkilemiş olmalıdır. Bu durumu, manzaraları yaşamayanlara anlatmamız çok zor... Diz boyu kar ve yanından geçmekte olduğunuz çam ağacının üzerinde güneş ışınlarıyla parlayıp gözünüzü alan buza çalan karlar. Elbette özel hayatı da etkisi altına alacaktır.

S. Ç. : Şiirlerinde çok canlı bir atmosfer olmakla beraber mistik bir duyuş da seziliyor. Yetik Ozan'ı bir millî mistik ya da dinî mistik olarak tanımlamamıza imkân veren veriler var mıdır?

S. S. : Merhumu 'millî mistik' olarak tanımak son derece doğrudur. Çocuklarının adları (İlteriş ve Aybaba) onun bu duyarlılığını ortaya koymaktadır. Günay, âdeta bir Türkistan beyinin ve Türk imparatorunun Anadolu'daki bir uç beyi gibidir. Zaman zaman o coğrafyanın tatlı huzuruna daldığı da görülür. Ancak 'dinî mistik' olarak öne çıkarmak veya böyle vasıflandırmak pek uygun olmaz. Elbette onun da dinî duyguları vardı ama bu duyguları şiirlerinde pek de öne çıkarmış değildir. Belki de ancak yeri geldiğinde bu konulara eğilmiştir demek daha doğru olacaktır.

S. Ç. : Sanatkâr yanı sıra dava adamı tarafı barışık şekilde yürüyor muydu? Bu konuda intibalarınız nelerdir?

S. S. : Bence her ikisi de ayrı ayrı ortamlarda baş çekmiştir. O, hiçbir zaman bu iki kavramı birlikte yürütmek istememiş, ağır basması gerekeni öne çıkarmıştır. Hatta belirli bir ortama çekilmek istenmesi durumlarında da o ağırbaşlılığını ve ağırlığını asıl konudan yana kullanmış, çekilmek istendiği alandan uzak durmuştur.

S. Ç. : İntihar olgusunu şiirlerindeki renk ve imajlardan anlamak mümkün görünüyor. Günlük hayatında ölümden çok bahseder miydi? Siz onun hayatının intihara doğru aktığını hissetmiş miydiniz?

S. S. : O, Erzurum'dan ayrıldıktan üç dört yıl sonra intihar etti. Dolayısıyla onunla son yıllardaki görüşmelerimiz hep dost meclislerinde veya kendi evlerinde oldu. Bu ortamlar ise onun intihar için ip ucu verecek ortamlar değildi. Ancak evinden ayrılıp bir otel odasına yerleşmesini öğrenince yadırgamıştık. Sözümün başında dile getirdiğim yapısı onu böyle kötü bir sona çekebilecek bir özelliği idi. Hakkında edindiğimiz bilgilerden sonra ölüm haberini almak pek de yadırgatıcı olmadı. Albay

Türkeş'in damadı olmasından da öte çevresindekilerin onu daha farklı biri olarak görmeleri veya görmek istemeleri Günay'ın üzerinde baskı bile oluşturmuş olabilir. Bence bir de onun şuuraltını incelememiz gerekirdi. Çocukluğundan, lise yıllarından kalma ve kendisini zorlayan duyguları var mıydı? Bunu, üniversite yıllarında aynı sıraları paylaştığı arkadaşları daha iyi çözebilecektir.

S. Ç. : Sahasında oldukça başarılı çalışmalar yapan bir bilim adamıydı aynı zamanda. Hem sanatta, hem de bilimde aynı anda başarılı olmasını neye bağlıyorsunuz?

S. S. : O, asıl ortamını bulamayan, sanki bir saksıda özel şartlarda yetiştirilmeye çalışılan nadide bir bitki gibiydi. O, ne acıdır ki doğal ortamını bulamamıştı. Bilimin ve sanatın tartışıldığı ortak bir alanda yaşaması gerekirken, farklı bir dünyada yaşamaya âdeta mahkûm edilmişti. Keşke o tek yönlü olsaydı da bugün 70 yaşında bir emekli bilgin veya hâlâ şiirler yazabilen bir şair olsaydı.

S. Ç. : Sizin eklemek ve özellikle vurgulamak istediğiniz bir husus var mı?

S. S. : Türk halk şiirini veya başka bir deyişle âşık edebiyatını çok iyi bilirdi. Bu özelliğini âşık tarzı şiirlerinde değil Atmaca Uçurumu'ndaki şiirlerinde de görüyoruz. Teknik bilginin yanında uygulamada da son derece başarılı idi. Ayak/kafiye bulma, onunla başarılı dörtlükler örme konusunda güzel uygulamaları vardır. Saz çalması ise onun ayrı bir özelliği idi. 1973 yılında Sarıkamış Âşıklar Bayramı sırasında iki gün boyunca uygun ortamlarda döneminin bütün ünlü âşıklarıyla atışmış, takdirlerimizi toplamıştı. 'Geniş ayak' adını verdiğimiz kolayca bulunabilen ayaklardan daha çok 'dar ayak'ları kullanmayı bir ustalık olarak görürdü.

S. Ç. : Onunla ilgili bir hatıranızı anlatır mısınız?

S. S. : Yıl 1977... Kasım ayının son günleri. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 'doçentlik deneme dersi'ne gireceğim. Küçük bir dersane... 40 kadar da dinleyicim var. Turgutcuğum da salonda... Daha önce belirlenen beş konudan biri jüri tarafından seçilip bana bildirilmişti. Konum, Dîvânü Lûgati't- Türk'ün halk edebiyatı açısından taşıdığı değer idi. Jüri başkanı Ali Gündüz Akıncı idi. Öbür üyeler ise Ömer Faruk Akün, Selahattin Olcay, Talat Tekin ve Şükrü Elçin idi. İlk iki üye yeni Türk edebiyatı, ikinci iki üye Türk dili ve sonuncu üye ise Türk halk edebiyatı alanından idiler. Salona girdim. Hocalar ön sıralarda oturuyorlardı ve ben başladım an-

latmaya... Dersi tam 50 dakikada tamamlayacaksınız, yoksa... Dakikalar ilerliyor. Turgut Günay, üzerinde 15 yazılı bir kâğıdı havaya kaldırıyor. Yani, 'Sakaoğlu, 15 dakikan kaldı.' Demek istiyor. Derken kâğıtlar değişiyor. 10, 5 ve 3... Artık konuyu toplamak zamanı. Ve de öyle oluyor. Cübbeyi başkanın elinden giyiyorum. Tebrikler ve teşekkürler... Kapı önünde kucaklaşmalar... //// Çok farklı bir özelliğini genç kuşaklar bilmez. Çok temiz ve güzel giyinirdi. Pantolonlarını kendisi özel bir yöntemle ütülerdi ki gençler bu tür ütüler için 'jilet gibi' derler. Sigara içişinde bile farklı bir hava vardı. (Bana öyle geliyordu, ben sigara içmediğim için de böyle algılamış olabilirim.)

S.Ç. : Teşekkürler hocam.

S:S. : Ben teşekkür ederim.

SAİM SAKAOĞLU, 20 Temmuz 2013, Erdemli-Mersin

4- İSKENDER ÖKSÜZ RÖPORTAJI

Savaş Çolak: Hocam, siz rahmetli Turgut Günay'ı yakından tanıyan, onunla dostluk ve dava arkadaşlığı eden az sayıda büyüklerimizden birisiniz. Rahmetli ile ne zaman ve nasıl tanıştığınızı anlatabilir misiniz?

İskender Öksüz: Rahmetli Turgut Günay, eşim Emine Işınsoy'un çıkardığı Töre dergisine şiirleriyle katkı yapan bir sanatçı idi. Yanılmıyorsam ilk temasımız posta yoluyla daha Turgut ve Umay Günay Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde hoca iken başlamıştı. Sonradan Ankara'ya taşındılar. Biz Gaziosmanpaşa, Kader Sokak 1 numarada, onlar Kader Sokak 3 numarada Umay Hanım'ın babası Alparslan Türkeş Bey ile altı üstlü oturuyorlardı. Hem Türkeş Beylerle hem de Günaylarla ailecek görüşüyorduk. Eşimle Umay Hanım da yakın arkadaş idiler. Tabii Günay'lar bize yaşça daha yakındı. Türkeşler yaşça da Türk Milliyetçiliği içinde de bizim büyüğümüzdü ve onlarla Günaylara nazaran daha resmî idik. Alparslan Bey'den ve eşi, müstesna insan Muzaffer Hanım'dan büyük sevgi görmemize rağmen.

S.Ç. : Şahsiyetini oluşturan hususiyetler nelerdi? Etrafındaki insanlardan onu ayıran karakteristik özelliklerinden bahsedebilir misiniz?

İ.Ö. : Yoğunluk diyeceğim. Çok yoğun duyan, yoğun yaşayan, hayata müdahale etmek isteyen bir insandı Turgut Günay.

S.Ç. : Sanatkâr kişiliği onu çevreyle uyum hususunda zorluyor muydu?

İ.Ö. : Ben hissetmedim ama az önce bahsettiğim yoğunluk belki zorlamak değil de ayrı kılıyordu ama bu, sanatkârlığın da hareket adamlığının da, bilim adamlığının da bir özelliği değil midir? (Değil midir?)

S.Ç. : Arkadaşlarınız arasında onun şairliği ya da genel olarak sanatkâr duyarlığı nasıl karşılanıyordu?

İ.Ö. : Turgut Günay çok güçlü bir sestir. Şiirleri, siz de farkındasınız, o gün elimizde olanların da geçmişin de en seçkinleri arasında yer alacak değerliydi. Böyle bir insan nasıl karşılanır? Anlaşıldığı ölçüde takdirle, saygı ve sevgiyle.

S.Ç. : Şiirlerinden anlaşıldığına göre tabiat duyarlığı, tabiatla ilişkisi sıradan insandan çok farklı. Tabiatın şiirine taşıdığı renk, koku ve imaj gibi çok zengin unsurlar var. Siz onun tabiatla ilişkisini nasıl yorumlarsınız?

İ.Ö. : Bende ona paralel bir duyarlık yoktur, o yüzden bu soruya cevap verecek yetkiye sahip değilim ama Turgut Günay şiirlerinde tabiatın bahsetmişse o tabiatı siz de hissedersiniz, hissedersiniz. Aklımda onun çok sevdiği bizim halk şiirimizden bir motif var: “Dün gece yar hanesinde yastığım bir taş idi/ Altım toprak, üstüm yaprak yine gönlüm hoş idi” Çok önem vererek, duyarak, zikreder gibi tekrarladığımı hatırlıyorum.

S.Ç. : Şiirlerinde çok canlı bir atmosfer olmakla beraber mistik bir duyuş da seziliyor. Yetik Ozan’ı bir milli mistik ya da dini mistik olarak tanımlamamıza imkân veren veriler var mıdır?

İ.Ö. : Millî mistik olduğu muhakkak. Veriler de şiirleridir.

S.Ç. : Sanatkâr yanıyla dava adamı tarafı barışık şekilde yürüyor muydu? Bu konuda intibalarınız nelerdir?

İ.Ö. : Dava adamlığı yüzde yüzdü. Sanatı zaten bunu yansıtır. Barışık kelimesi bence doğru bir seçim değil. İç içeydi. Davası için sanat yapıyordu, sanatkâr ruhuyla dava adamı idi.

S.Ç. : İntihar olgusunu şiirlerindeki renk ve imajlardan anlamak mümkün görünüyor. Günlük hayatında ölümden çok bahseder miydi? Siz onun hayatının intihara doğru aktığını hissetmiş miydiniz?

İ. Ö. : Rahatsızlandıktan sonra evet. İkinci teşebbüsünde kaybettik. Dolayısıyla oldukça açıktı nereye gittiği. Kendini asacağı ipi yanında taşır olmuştu. Hekimlerin maalesef atladığı bir rahatsızlık. Hatta teşhis ettikleri halde gereğini yapmadıkları bir hal. Ben de kendimi suçluyorum. Daha yakından marke etmeliydik. Sonuçta Allah'ın takdiri ama ne değil ki... Allah rahmet eylesin.

S.Ç. : Sahasında oldukça başarılı çalışmalar yapan bir bilim adamıydı aynı zamanda. Hem sanatta, hem de bilimde aynı anda başarılı olmasını neye bağlıyorsunuz?

İ.Ö. : Dehasına ve yoğunluğuna. Yoğunluktan kendini vakfetmesini kastediyorum. Alanı da idealleriyle uyum içindeydi. Hani başka bir mesleği olsaydı yine hobi olarak alanında çalışacaktı. O kadar severdi yaptığı işi.

S.Ç. : Sizin eklemek ve özellikle vurgulamak istediğiniz bir husus var mı?

İ.Ö. : Sanatına da dostluğuna da doyamadık. Rahmet dilemekten başka yapacak bir şey yok... Veya eserlerinin baskısını eksik etmemek, gençlere hatırlatmak var belki.

S.Ç. : Teşekkürler hocam.

İ.Ö. : Ben teşekkür ederim.

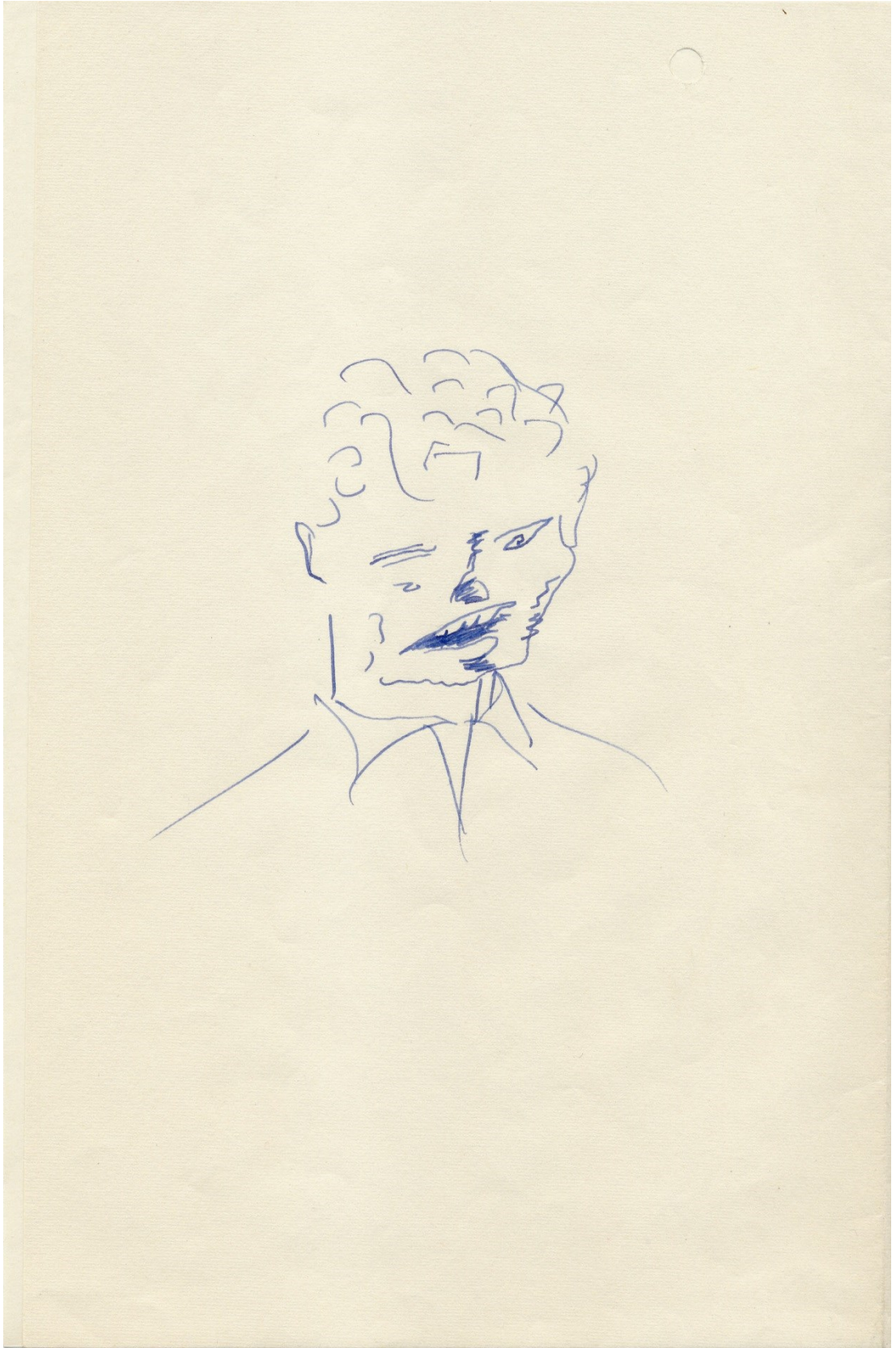
22.07.2013. Ankara

EK-2: RADYO TİYATROSU

Turgut Günay'ın 1965 yılında kendi el yazısıyla yazmış olduğu radyo tiyatrosudur.

Çizimler bizzat Günay tarafından çizilmiştir.

Bu kaynağı bizlerle paylaşan rahmetli Turgut Günay'ın kardeşi İsmail H. Günay'a ve oğlu İlteriş Günay'a teşekkürlerimizi sunuyorum.

Sac maliklarenin hoslonan seugili kardesim
Israil Hakke Gunayra ithaf edilmiştir.
12 - II - 1965, Ankara.

Murghu Gunay

SİYAH-BEYAZ

- Radyo Tiyatrosu Oyunu -

Yazar: ZURGUT GÜNAY

Kişiler:

MISS CARVER
QUENTIN
KATHY
DOKTOR
YAŞLI ZENCI
STEPHAN
MRS. SULLIVAN
DILSEY
CHARLIE
I. SES
II. SES
ŞERİF
MR. DALTON
III. SES
MAXIE

Ara müziği:

Orkestraya uygulanmış MARAGENIA

I

MISS CARVER—QUENTIN—KATHY—DOKTOR

(Bir kapının huyla açılışı ve Miss Carver'in ayak sesleri.)

MISS CARVER—Laf, Mississippi'nin başkenti Jackson yerine Columbus olmalıymış. Şey, tanıyolar Mister Sullivan. Ne gilline değil mi? Şeyde Columbus, Jackson'dan daha güzelmiş. Bu gece kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

QUENTIN—Sizi görünceye kadar iyiydim, bayan hemşire.

MISS CARVER—Güzel... Anlıyorum.

QUENTIN—Kapımı çok hızlı açıyorsunuz. Sizinle mi konuşuyor bu.

MISS CARVER—Öyle mi? Şimdiye kadar gördüğüm en kötü hasta sizsiniz.

QUENTIN—Siz de hayattım boyunca gördüğüm...

MISS CARVER—Evet?

QUENTIN—Rica ederim çıkın buradan, yalnız kalmak istiyorum.

MISS CARVER—Çirkin diyecektiniz değil mi?

QUENTIN—Hayır, korkunç.

MISS CARVER—Ya? Bir ayna alsa da bir de kendi durumuna baksınlar. Böyle sarğıllar içinde herkeleğe benziyorsunuz, keke sarğıllarınızı çözsük muhtakkak bir canımızdan daha çirkin çıkarsınız.

QUENTIN—Kes! Defol burdan, defol burdan, defol, defol!

MISS CARVER—Aman Allahım.

(Kathy ve Doktor'un gittikçe yaklaşan hızlı ayak sesleri.)

KATHY—Ne oluyor?

DOKTOR—Kim o bağırıyor?

MISS CARVER—Beni koruyar durup dururken, insanın ona hiç bir şey yapmadım, doktor.

QUENTIN—Uzaklastırın onu burdan, fena alıyorum.

DOKTOR—Neyi var bu adamın başla?

MISS CARVER—Bilmem, birden bağırmaya başladı. İnsan sadece hatırı sarıdım.

DOKTOR—Delirdiniz mi kuzum siz, ne diye böyle hastahaneyi ayağa kaldırıyorsunuz?

QUENTIN—Siz hemşirenin buradan uzaklaşmasını istiyorum, doktor. Hepsi o kadar.

DOKTOR—Ne sebeple?

QUENTIN—Öyle.

KATHY—İsterseniz size ben bakayım burdan sonra, ne dersiniz?

DOKTOR - Kathy!

KATHY - Efendim?

DOKTOR, (Fısıltıyla) - O bir genci.

KATHY - Adını nedir mister?

QUENTIN - Sullivan. Quentin Sullivan.

KATHY - Mister Sullivan. Yeni hemşireniz benim.

DOKTOR - Kathy!

KATHY - Bir itirazın mı var, Robert?

DOKTOR - Pekâlâ, sen bilirsin. Bir daha bağırmanın işiyle mister... mister Sullivan. Şiz de benimle gelin miss Carver.

(Doktor ile Miss Carver'in ayak sesleri ve kapının kapanışı.)

KATHY - Aman şiz ne yaptığını sorabilir miyim?

QUENTIN - Şey, hakaret etti bana. Şizde sargularım çözülmüşce bir canavara benzeyeceğim.

KATHY - A, aa.

QUENTIN - Hatta bir canavardan daha çirkin olacağım. Doğru değil bu.

KATHY - Tabii doğru değil. Yakında hiç bir şeyiniz kalmayacak, raporlağlam ayda kalacaksınız, eminim.

QUENTIN - Saki mi?

KATHY - Tabii.

QUENTIN - Şiz ondan daha zalimci çıktınız, ama güzel sözler bunlar, teşekkür ederim. Beni bakmak görevini üzerinize aldınız, bunun için de teşekkür ederim.

KATHY - Bir şey değil. İnanın iyileşeceksiniz.

QUENTIN - Doktor itiraz eder gibi oldu, anlayamadım neden acaba?

KATHY - Ha, yapulmanı istemiyor. Biliyor musunuz? Kocam o benim.

QUENTIN - Ya?

KATHY - Evet. Şiz miss Carver'in kusuruna bakmayın. Biraz, ben ne bileyim nezaket siz mi desem... Hoppa bir kızdır ama...

QUENTIN - Endan bahsetmeyin lütfen.

KATHY - Pekâlâ

QUENTIN - Şizden bir ricada bulunabilir miyim?

KATHY - Tabii.

QUENTIN - Bana bir ayna bulabilir misiniz?

KATHY - Niçin olmaz. Durun bakayım.

QUENTIN - Kendimi çok merak ediyorum.

KATHY - Cebimde bir tane olacak.

QUENTIN - Sargularım yokmuş mu acaba? Oğ, çok teşekkür ederim.

KATHY- Bir şey değil. Bu halinle sevimli bir kardın adamı hatırlatıyorsun.

QUENTIN, (Kesik kesik gülererek) - Gerçekten bir kardın adamı benziyorum.

KATHY- Değil mi?

QUENTIN- Fakat, ya sargılarım çözüldü. Muhakkak bir canavara benzerim.

KATHY- Hadi canım, düşünmeyin bunları. Yo, yo sigde kalın, sıkıltıkca bakarsınız.

QUENTIN- İtesektir ederim.

KATHY- Bir kapa mı geçirdiniz?

QUENTIN- Yoktular.

KATHY- Kim?

QUENTIN- Beyazlar.

KATHY- Çok üzüldüm, geçmiş olsun.

QUENTIN- Neden bir ricada daha bulunabilir miyim?

KATHY- Buyurun.

QUENTIN- Şey, mektubum gelmiş mi, aşağıya enip bir bakabilir misiniz?

KATHY- Bakarım tabii. Ama mektubunuz gelseydi şimdiye kadar getirip size verirdi herhalde.

QUENTIN- Bilmem, içimde böyle bir duyu var, rica ederim bir bakarsınız.

KATHY- Peki, bakayım. Fakat, sakın...

QUENTIN- Evet?

KATHY- Pekala gidiyorum.

(Kathy'nin ayak sesleri ve kapının açılıp kapanışı.)

QUENTIN, (Fısıltıyla) - Bir canavar ha! Gäreceğiz şimdi (Bir süre sonra.) Aman Allahım! Hayır, hayır, alamaz.

(Küçük bir aynanın yere çarpılıp kırılması, Quentin'in hızlı adımlarla yürüyüşü ve bir pencerenin açılması.)

QUENTIN, (Bağırarak) - Alacaklar! Pis beyazlar!

(Kapının açılması)

KATHY- Hey! Durun, ne yapıyorsunuz? Aman Allahım. Robert! Robert!

(Doktor'la Miss Carver'in ayak sesleri.)

DOKTOR- Ne oldu, ne var?

KATHY- Hasta hasta, Robert.

DOKTOR- Ne zaman?

KATHY- Şimdi, buradan; pencereden

DOKTOR- Gidip telefon edeyim.

(Doktor'un ayak sesleri.)

MISS CARVER - Böyle bir şey yapacağı belliydi zaten.

KATHY - Ben de anlamıştım bunu; gece yarısı mektup istemesinden anlamıştım. Çarı yaldan geri döndüm.

MISS CARVER - Delirmiş o.

KATHY - Ben öyle düşünmüyorum, Miss Carver. Onu teselli etmeniz gerekirken canavarca beşceliğini söylerseniz tabii böyle olur. Şuraya bakın, herik bir ayna ve çözülmüş sargılar. Onun kaçımasında siz sebep oldunuz.

MISS CARVER - Lanet bir zencinin kaçımasından sorumlu tutulmak istemem ben.

KATHY - Bir zenci. Ama beyazlar tarafından yakılmış bir zenci.

MISS CARVER - Kürtahin biriydi o. Bana herkuş derecede çirkin olduğumu söyledi.

KATHY - Miss Carver! Belki çirkin değilsiniz ama hacame kastan çıkaracak kadar da güzel değilsiniz. Lütfen onun yakasına bırakınız.

MISS CARVER - Aman Allahım.

KATHY - O sizin gibilerine kapılacak kadar zayıf bir erkek değildir, bunu aklınızdan çıkarmayın.

MISS CARVER - Neler duyuyorum.

KATHY - İnkâr etmeye kalkmayın ve burcudan defolun. Neler duyuyormuş.

II

YAŞLI ZENCI - QUENTIN

(Tas kaldırmada bir ayak sesi, bir tenche kutuya vurulan tekme ve bir hüpçün havalamaları arasında ağır ağır dönen bir kapı.)

YAŞLI ZENCI - Geliyorum. (Bir süre sonra) Niye açılmıyor bu kapı? Kendinize çekmeyin, bu yana iteceksiniz.

QUENTIN - Beni dinle Martin usta. Kapıyı açmadan önce sana söyleyeceğim var; görünce tanıyamıyacaksın beni çünkü eski Quentin değilim artık, ağlanacak durumdayım. Benden korkmuyacağınıza söz ver.

YAŞLI ZENCI - Korkmak mı?

QUENTIN - Bildiğin gibi değil, korkacaksınız. Bugün sargılarımı çözüp beni serbest bıraktılar, bir canavara benziyorum artık. Beni korkutmak istemem ama ne yapayım bir kelavuzla ihtiyacım var, nereye gideceğimi bilemiyorum. Benden kork-

muyacağına söz verirsen girerim içeriye, ne diyarsun?

YAŞLI ZENCI - Karku kapıyı çalmaq oğul, anahtar deliğinden de girebilir.

QUENTIN - Fakat...

YAŞLI ZENCI - Basından geçenleri anlattılar bana, gir içeriye.

(Kapının qurtuyla açıldı.)

QUENTIN - Fakat, siz Martin usta değilsiniz.

YAŞLI ZENCI - Evet, Martin usta değilim Ben.

QUENTIN - Özur dilerim, Ben buradur Martin ustanın evi san-
mıstım, yanlışlık oldu.

YAŞLI ZENCI - Onun evi bir sakak daha aşağıdadır.

QUENTIN - Kapının önündeki köpeği gördümce...

YAŞLI ZENCI - Nedense zenci evleri birbirine beşer, gençler de.

QUENTIN - Onun da böyle beyaz bir köpeği olacak.

YAŞLI ZENCI - Zencilerin en yaygın gelenegidir bu; hemen hemen hepsinin beyaz bir köpeği vardır. Sebebinin biliz misin? Böylece kendilerini kara köpek yerine koyan beyazlardan üç ataraklarını sarırlar da onun için. (Gülümser.) Gel içeriye, oğul. Çaldığın kapı belli yanlıştı ama aradığınız adam benim. Sana benden iyi te-
lauçluk edecek birisini bulamarsın. Öykünü bana anlattılar, Qu-
entin. Seni tanıyarım.

QUENTIN - Ben ise sizi daha önce gördüğümü hiç hatırlamıyorum.
Kim anlattı size öykümü?

YAŞLI ZENCI - Yararalar.

QUENTIN - Yararalar mı? Beğendim bunu. Bana bir bardak
su verebilir misiniz?

YAŞLI ZENCI - Gel.

QUENTIN - Sağ olun.

(Kapının qurtuyla kapanışı ve ayak sesleri.)

QUENTIN - Elektrikleriniz bozuk mu suranın?

YAŞLI ZENCI - Ee, özur dilerim. Kim New Orleans'a gideli be-
ri kullanmamıstım onu, hatırlattığınız için teşekkür ederim.

QUENTIN - Anlayamadım. Karanlıkta mı yaşıyorsunuz yani?

YAŞLI ZENCI - Evet, yirmi seneden beri. Süraya oturabilirsiniz.

QUENTIN - Teşekkür ederim. İyi ki Martin usta yerine karşı-
ma siz çıktınız. Belki kendimi tutamağ başkanı sığardım onun.
Ben çok sızlı bir adamım. İnandır misiniz, tam yirmi gün has-
tahanede kiurdum durdum da bir keré alım gelip bakmadı,
yapılılar alım. Öysaki karkoca üç senemi onun pis işinde
karcadım ben; dan, dan, dan, sabaktan akşamlara kadar o-
nun pis demirlerini döndüm.

YAŞLI ZENCI - Al, oğul. Biraz kireçli bulacaksınız ama soğuktur.

QUENTIN- Çok teşekkür ederim.

YAŞLI ZENLİ- İnsan oğlu bu, belli olmaz ki iyilikle kötülük aynı özelliklerindedir, kimisi de martiri usta gibi nefes alır iste.

QUENTIN- Ah, gerçekten sağduyas. Zaten ora sını söylemeye gelmişim ben. Duun lünet isinden, atesten, isten, süğün demirlerden bulduğumu söyleyecektim. Hastahanedeyken kulaklarında tam yirmi gün hep o sesler çınladı; dan, dan, dan. Kafam durmadan döndüler bir kagana benziyordu. Üzüm, göğüm sarğı içindeyken yalnız bir şey görebiliyordum; kışgın bir üst nali. Büyüyor, büyüyor gelip yüzüne yapışuyordu. Üzümün halini görüyorsunuz değil mi?.. Size söylüyorum, ne korkunç bir halim uas görüyorsunuz değil mi?

YAŞLI ZENLİ- Böyle düşünme, oğul. İnsanın eşiği ruhunun aynası değildir.

QUENTIN- Bütün aynalar kahruban! Bugün sarğılarım çözülmüş, aman canım! aynadan bir canavar bakıyordu. Çaldırmadığıma sarıyordum. Kırdım onu. Bütün aynaları kırmalı. Marlene'nin makyajını tazelirken kayran kayran baktığı aynaya da kırmalı... Beni böyle pijamalarla, terliklerle görüp re hastahaneden kaçtığımı jılan zannetme, biliyorsun üstündeki ler vardı. Beni böylece bıraktılar, sarğılarımı çözüp "Haydi git." dediler, ha bir de elime ayna verdiler. Sürdürün, sen olsun ne yapardın o aynayı?

YAŞLI ZENLİ- Uşılme, sana benim giysilerimden ueririm. Biliriz musun, birbirimize benziyoruz; aynaları sevmiyoruz, ama bir farkla, sen aynada gerçeği gördüğün için ben ise görmedim için. Gerçekten bütün aynaları kırmalı.

QUENTIN- Garip bir insanıdır. Beni gördüğümüz zaman korkmadınız, size daha önce hiç rastlamadığım halde beni tanıdığınızı ileri sürdünüz. Çok garip, sizin gözleminiz de mauvi. Mauvi gözlü bir genci, ilk defa görüyörüm doğrusu... Benim de gözlerimin mauvi olmasını isterdim, isterdim ki her şeyim beyazların ki gibi olsun. Düşlerindeki Quentin, beyaz tenli, mauvi göplü, sarı saçlıydı ama hendi kara yüzümü bile çok gördüler bana, (Bağırarak.) yaktilar beni!

YAŞLI ZENLİ- Sakin ol, oğul. Onlar da buldu cezasını. Rördünü de içeriye atmışlar.

QUENTIN- Neye çıkar, onlar birgün çıkabilirler ama yüzüm eski haline döner mi bir daha? Serarım size.

YAŞLI ZENLİ- Sağlık olsun. Her şey unutulur, her şeye alışılır. Sağlık olsun.

QUENTIN- Bunu söylemek çok kolay... Ne kaclar, kac yil uermisler onlara?

YASLI ZENCI- Efendim?

QUENTIN- Kac yil uermisler onlara diyarum.

YASLI ZENCI- Ha, bilmi-yorum, beş yildan asagi degildir herhalde.

QUENTIN- Öldürecegim onlari.

YASLI ZENCI- Eline ne geçecek?

QUENTIN- Onlaren tarofini tutar gibi konusuyorsunuz.

YASLI ZENCI- Ne münaşebet, ikimizde aynı ağacın mey- ueleriyiz. Bir ağacın hem elma hem armut yetismesi oğul.

QUENTIN- Bir bana yapılanların bir başkasına yapıldığını isitseydim katilen inanimazdim. Düpedüz canavarlık bu.

YASLI ZENCI- Duyunca biz de öyle düşündük.

QUENTIN- Görüş onlar, hepsini birer birer öldürecegim. Ben onlara ne yaptım, ne istediler benden? Aklim bir türlü almuyor.

YASLI ZENCI- Bunun sebebini senden başka kimse bilemez. Onlari tanıyor muydun, onlarla daha önceden bir alış uerişin var mıydı?

QUENTIN- Hayır, hiç bir alış uerişim yoktu. Sadece Ar- lington cadotesinin en şerhisi insanları aldıklarıni biliyordum, Marlana yüzünden bir çok adı karugalar cihardklarını isitmiş- tim. Ama ne bileyim beni o gece brada görüp böyle yapı- cıklarını?

YASLI ZENCI- Ağac küçüktü herhalde.

QUENTIN- Ne ağacı?

YASLI ZENCI- Bilmem, öyle isittik biz; bir ağaca çıkmış o şarkici kuzun odasını gözetliyormuşur.

QUENTIN, (Dışlerini sikarett.) Ah, ah.

YASLI ZENCI- Cabi onlaren i'olması bu, yargıca öyle söylemişler.

QUENTIN- Yalan bu; ağaca filan çıkmadım ben, Marlana- yı gözetlemiyordum, onun yanından dörüyordum. Beni sa- lahilin arka yanındaki sehakte kestirdi o alçaklar.

YASLI ZENCI- Fakat, taruk olarak o şarkici kuz, Marle- na mıydı adı, ve salon sahibi biri de dinlemişler.

QUENTIN- Eee?

YASLI ZENCI- Tanıyormuş seni Marlana, "Ölümü bir genci arkadaşına tercih ederim." demis.

QUENTIN- Pis mexicali, kendisini ne gannedi-yormuş?

YASLI ZENCI- Salon sahibi biri de dinlemişler.

QUENTIN- O ne demis?

YAŞLI ZENCI- Tanıyormuş seni.

QUENTIN- Tanırsın tabii.

YAŞLI ZENCI- Bir kaç kez salona girmek için ısrar ettiğini fakat gençlere yasak olduğu için seni içeriye almak istemediğini söylemiş.

QUENTIN- Alacak haydut.

YAŞLI ZENCI- Hatta, bir keresinde içkiliyimisin, çok sarhoşmuşsun herhalde, orla içeriye dâlip "Marlenayı isterim." diye bağırmuşsun. O da seni adamlarıyla dışarıya attırmış. Akıldında kaldığına göre bunları söylemiş... Doğru mu bunlar?

QUENTIN, (iç çekerek.)- Bilmiyorum, bilmiyorum.

YAŞLI ZENCI- Sevmek ayıp değil, oğul. Zenci de alsan bu senin hakkın.

QUENTIN- Ben kimseyi sevmemişim. Ben sadece Marlena'nın serine... insan bir sese aşık olur mu diyeceksiniz ama ben kudaların biriyim, başıma gelenler meydana. Marlena'nın serine tutuldum ben. (Acı acı güler.)

YAŞLI ZENCI- Ağaçtan onun odasını gözetliyordun, değil mi?

QUENTIN- Evet. Marlena aynanın karşısındaydı, şairliyordu. Bir yandan da aşağıda röyliyeceği şarkının prelüzünü yapıyordu. Zaten hep o şarkıyı söylerdi.

YAŞLI ZENCI- Zavalı çocuk, benim pencerimi gözetleseydin her dakika ayrı bir şarkı dinlerdin. (Güler.)

QUENTIN- Kes suratmayı.

YAŞLI ZENCI- Öğür dilerim. Sizi kırmak istemedim. Ben de çok şarkı söylerim de.

QUENTIN- Eh, bağışlayın beni, kendime hakim değilim, herhünc bir bunaltı içindeyim. Utanıyorum, kendili uarlığımın utanıyorum. Gözümde bir demir maske geçirmek gerek, evet bir demir maske bilmalı ya da bütün gözleri ayıp bütün aynaları kırmalı ama bütün aynaları; hastahanedekini, Marlena'nınkini... Marlena, zavalı küçük kuş! Bilir misiniz, salon diğkhona çok yakındı. Ben geceleri diğkhonda yatarım, Marlena şarkılarını yalnız benim için söylerdi, bana öyle gelirdi. Gözlerimi yumunca onu yanımdaymış ta kulduğuma fersülüyor-muş gibi hissederdim.

YAŞLI ZENCI- Bundan hiç bıkmaz mıydın?

QUENTIN- Hayır. Nize bir şey söyliyeyim mi? İnsan yaşamak için bile bir gün bulabilis, değil mi?

YAŞLI ZENCI- Hayır.

QUENTIN- Bekler.

YAŞLI ZENCI- İnsan kendisini bilmüş hissetse bile yaşamak güzel şeydir.

QUENTIN- Hak iste, yaşamaktan büküler da maslenayı dinlemekten bükılmaz. Nasıl söyliyeyim, böyülü bir sesi var sanki. Sige yılan söyliyecek değilim, o ağacı çütüm ben hem de hemen hemen her gece. Elimde olmadan yapıyordum bunu, insanın bana gölge bir kuvvet çekiyordu beni araya.

YAŞLI ZENCI- Bir ruh olarak düşünmemeli bunu.

QUENTIN- Ama, Arlington caddesindekiler aynı fikirde değillerdi.

YAŞLI ZENCI- Onları görünce ağaçtan inip kaçıyordun, bunu niçin yapmadın?

QUENTIN- Önce onlar gördü beni, ben deliyordum. İçlerinden biri "Hey, arkadaşlar ağaçtaki şu zenciye bakın!" diye... hayır, böyle bağırmadı. "Ağacı tahki şu koca kuyguna bakın!" diye bağırdı. Bir anda karkuhalar içersinde üzerime yumruk gibi taşların yağmağa başladığını farketdim. Yere düşmüştüm, soluk alamıyordum; göğsüm bir yere çarpmıştı. Kaşımamıyordum, göğleşim can acısıyla acilhus onlardan yardım bekliyordum. Durumumu gözetimdeki anlamdan bestirirler sanmışım ama onlar sadece güllüyorlardı, öldürdüler basma ölüm gibi dikişmiş karkuhalar dıuyarlardı. İçlerinden biri... onu iyi tanıyordum, yüzünü hiç unutmam; ilk önce onu öldürdüm, cebinden bir sise çıkardı ve üzerime dökmeğe başladı. Ne vardı o sisede, biliyor musunuz?

YAŞLI ZENCI- Evet, yarım. Biliyordum.

QUENTIN, (Bağıarak.) Alkol vardı!

YAŞLI ZENCI- Alçaklık bu.

QUENTIN- Sonra, bir diğeri cebinden bir şey çıkardı. Ne çıkardığını biliyor musunuz?

YAŞLI ZENCI- Kibrit, değil mi?

QUENTIN- Birden aleuler içinde olduğunu farketdim. Sanki korkunç bir dils görüyordum. Ne garip, o anı daha önce de yaşamışım gibi geldi bana. Ne yapacağımı, onların ne diyeceğini daha önce de biliyordum. "Lakuma kes!" diye bağırdılar, böyle bağırmalarını bekliyordum zaten, her şeyi biliyordum. Oraya gitmişsiz görmüşsünüzdür; kanalizasyon yolunun bir kısmı açık, çok önceleri sökmüş. Aleuler içinde o yangı seğirttim ben. Onlar arkamdan kaplumbağa yerüstü gibi güllüyorlardı. Garip gelecek ama ben de o halimi başka bir yerden seğrediyordum sanki, tıpkı bir başkasıymışım gibi. Atesi termimle hissedinceye kadar böyle oldu. Sonra can acısıyla bağırmaya başladım. Soluk alabiliyordum artık.

YAŞLI ZENCI- Zevcele Quentin, dilerim o canlar de aynı akıbeta uğrar.

QUENTIN- Fakat onlar hayatlarından memnundu, benim ıstırahımdan zevk dıyarlardı. Bir zencinin yarması önemli deildi onlar için. Ben kendimi tokuma atınca beni alayla alkışlamaya başladılar. Vücudumun yanan kusurları sönüştü, fakat omuzlarımdan yularısı, yıpım, saçlarım hâlâ yanıyor. Onlar "Başımı da saklam için isaret eoliyorlardı fakat bunu yapmadım. Daha doğrusu ne yaptığımı ben de bilmiyordum. Gözlerimi açınca, bilincim yerine gelince kendimi hastahane de buldum.

YAŞLI ZENCI- Vah, vah! Geçmiş olsun euldüm. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?

QUENTIN- Buralarda kalırsam çok kötü şeyler yapacağım, elim kano bulanacak. Bu yığıdan memleketime dönmek istiyorum.

YAŞLI ZENCI- En iyisi de bu gaten. Sağ duyuya sahip herkes böyle yapar.

QUENTIN- Yaşlı bir annem var, Greenwood'da, bir de kardesim. Üç sene önce onları terk edip Jackson'a gelmişim, keşke yapmasaydım bunu. Hangi şeytana uğaldım bilmem.

YAŞLI ZENCI- Hiç vakit kaybetmeden onlara dönmelisin.

QUENTIN- Yarın sabah yola çıkсам aksam aradayım. Ancak bu yığıle, bu korkunç yığıle onların barışına nasıl çıkarım ben?

YAŞLI ZENCI- Böyle söyleme Quentin.

QUENTIN- Hiç unutmam bir gün, o zamanlar ben de Stephan da çok küçüktük daha, yıpımın arı sakıncası, bir tarafım da ucul gibi sismisti. Eve gittiğim de Stephan beni tanıyamadı, karktı ve çir çir bağırmağa başladı. Annem onu ne kadar yatırtmaya çalışırsa fayda uermedi. Ben yaklaştıkca o daha çok bağırıyordu. Öylece hapıda kalakaldım. Beni bir de bu halimle görse ne yapar acaba?

YAŞLI ZENCI- O zaman küçükmüs ama, eminim şimdi seni bağırma basacaktır, annen de öyle.

QUENTIN- Bunu yarın gece anluyacağım. Ek, artık gitmeliyim ben, siz de dert verimle rahatlaş ettim.

YAŞLI ZENCI- Fakat dışarıda yağmur yağıyor.

QUENTIN - Bunu da nereden çıkardınız?

YAŞLI ZENCI - Sesini duymuyor musun? Sakı, nereden duyacağını, çok hafif yağıyor. Bir an kulaklarım asırı derecede hassas olduğunu unuttum, ama camdan bak.

QUENTIN - O'den yağıyor musun. Ama çok hafif.

YAŞLI ZENCI - Biraz sakı siddetlenebilir. Bir teklifim var; bu gece burada kal, Quentin. Yağmursun besbelli. Su samyaya uyanıp dinlemeye bak. Ben biraz taracağa çıkacağım. Yağmuru dinlemeyi çok severim, çoktanlar yağmarmıştı, kulağım dışarıda hep onu bekliyordum. Rydğin uğurlu geldi, tesekkür ederim sana.

QUENTIN - Ne kadar iyisiniz, bana yaşamaya gücü veriyorsunuz, inanın.

YAŞLI ZENCI - Haydi iyi geceler suladım, ben çıkıyorum. Yağmuru dinliyerek karanlığı seyredeceğim, yani seyredebildiğim tek şeyi. Fakat, değneğin nerede?

QUENTIN - İşte müster, köşede.

YAŞLI ZENCI - Tesekkür ederim. Eskisi gibi değilim artık, değğemi kayduğum yeri hiç unutmazdım, yaşlılık.

QUENTIN - Müster?

YAŞLI ZENCI - Efendim?

QUENTIN - Müster, siz...

YAŞLI ZENCI - Evet, oğul. Gördüğün gibi ben gamalı bir köriim.

(Yaşlı zencinin ağır ağır değnekle yürüyüşü.)

QUENTIN, (Fısıltıyla) - Beni görünce neden korkmadığını şimdi anlıyorum.

(Bir kapının açılışı.)

QUENTIN, (Fısıltıyla) - Kâr bir kulunuz.

YAŞLI ZENCI - Ya da saskın bir yolcu.

QUENTIN - Oğ, oğır dilerim. Duyabileceğini sanmamıştım.

YAŞLI ZENCI - Asıl, ben oğır dilerim. Duyduğum için. Ama ne yapayım, yegâne hassas tarafım bu. Duvarların sesini bile duyuyorum, iyi değil bu, hep yararalığımdan ileri geliyor; yararalar geceler başladığını güneşin iniltilerinden anırlarlar. Bunu biliyor muydun?

QUENTIN - Büyük bir yetilik almali bu, kendinle öğünün ve saskın yolcu değğimini kullanmayın bir daha.

YAŞLI ZENCI - Yanlıs değil ki. Bak anlatayım; ben kendimi hep bir düst yol hamsağında sanırım ve hangi yönü tercih edeceğimi bilemem. Çünkü benim yollarımın dördü de aynı yöne gider. İyi geceler, Quentin.

(Kapının örtülüşü.)

III
STEPHAN—MRS. SULLIVAN—QUENTIN.

STEPHAN—Anne! Sana bir şey sormak istiyorum.

MRS. SULLIVAN—Her öğlüm.

STEPHAN—Gece...

MRS. SULLIVAN—Önce su pencereyi kapat, üsüyeceksin.

STEPHAN—Bu güzel havada üsünür mü hiç?

MRS. SULLIVAN—Ne diyorsam onu yap... Biriş sonra yağmur yağsın da göz.

STEPHAN—Aman Allahım! Gel de şu gök yüzüne bak bir kere. Yıldızlar pırl pırl, görünürde tek bulut bile yok.

MRS. SULLIVAN—Sevgilerimin ne kadar güçlü olduğunu bilirsin. Ben yağmur yağacak dedim mi yağar, Stephan.

STEPHAN—Ya, bilmez miyim?

MRS. SULLIVAN—Bugün ardığı kelebekler sarmıştı, hiç fark etmedin mi?

STEPHAN—Yağmurda kelebeğin ne ilgisi olabilir?

MRS. SULLIVAN—Gökünde bir yerlere yağmur yağmıyordu, öyle olması gerek. Kelebekler yağmurdan hacıyordu.

STEPHAN—Anne?

MRS. SULLIVAN—Söyle.

STEPHAN—Anne, sen...

MRS. SULLIVAN—Evet?

STEPHAN—Çok garip bir hadisin. Seni anlamıyorum.

MRS. SULLIVAN—Yarın Papağan ıslak bulunca anlayacaksın.

STEPHAN—Mesela yağmur değil. Kurunlu içinde yaşıyorsun, kelebek görünce yağmur yağacak diyorsun, köpekler ulusa deprem olacak diyorsun. Ne bileyim...

MRS. SULLIVAN, (Seslice)—Kapat pencereyi Stephan!

(Pencerenin kılıla kapanışı.)

MRS. SULLIVAN, (Bir süre sonra.)—Bir şey soracakdın.

STEPHAN—Ejendim?

MRS. SULLIVAN—Biraz önce bir şey sormak istemiştin.

STEPHAN—Gereksiz ardik.

MRS. SULLIVAN—Bana kıymaya hakkın yok senin. Ben sırf seni düşünüyorum, üsüyoğ yapıklara dişmeni istemiyorum. Ne o öyle? Cami ardına kadar açmış, bağıru rüggara uermişsin. Ciferlerin çok sağlam gibi...

STEPHAN—Uf!..

MRS. SULLIVAN—Küçülben yağurde geçirdiğini unutuyorsun herholde?

STEPHAN—Üstüm işte, daha ne istiyorsun?

MRS. SULLIVAN—Aklın hâlâ dışarda ama.

STEPHAN— Sıkıyorsun anne! yasak mı desayya bakmak? Bunun ne lâfîlığı olabilir?

MRS. SULLIVAN— Stephan?

STEPHAN— Quen'in giki olmasın korkuyorum. Başımı alıp gitmemek için zor tutuyorum kendimi.

MRS. SULLIVAN— Adını anma onun. Kendine örnek alıyorsun başka birisini seç... Horace'ın oğluna bak, annesine karşı geldi diye hasırına basarak, bir helime bile söylemeden kaçıdı onu.

STEPHAN, (Gülünseyerek) Horace'ın pis oğlu. Ne güzel bir örnek buldun bana?

MRS. SULLIVAN— Ne güzel bir örnek ya! Quen'in'den daha iyidir herhalde.

STEPHAN— Quen'in senin oğlun!

MRS. SULLIVAN— Hayır, o benim oğlum filan değil artık. Seyfanlar görsün yüzünü. Onun adını işitmek istemiyorum, bakışime bana andan.

STEPHAN— Sucu nedir söyler misin?

MRS. SULLIVAN— İnsanın annesini yığıştı bulaşık kaşmasından daha büyük bir suçu olabilir mi, sorarım sana?

STEPHAN— Bununu sebebini düşündün mü hiç? Quen'in iyi bir insandı, severdi seni. Hâlâ da sever. mektubuna cevap vermedin, gönderdiği parayı geri çevirdin. Oysaki "gel" desen gelecekti, daha gitkiği gün pişman olmuştun.

MRS. SULLIVAN— Ona söylemiştim ben; gidersen seni oğulluktan reddederim demiştim. Buna rağmen gitki o.

STEPHAN— Neden?

MRS. SULLIVAN— Çünkü biriden nefret ediyordu. Ağabeyim diye yanıp yakıldığı o adam senin gibi sıyah bir hardeste benim gibi sıyah bir anneye sahip olduğu için muhsuzdu. Beyazlardan daha kötü bir insandı o, kendisini bir beyaz zannediyordu, her hali, her hareketiyle bızden ayırıyordu.

STEPHAN— Neden?

MRS. SULLIVAN— Bilmiyorum.

STEPHAN— Buna zorunluydu, çünkü onu evlin. Baskı altında bulunmaktan hoşlanmazdı o. Sair ruhlu bir insandı, özgürlüğü severdi.

MRS. SULLIVAN— Sende şiir yazıyorsun. Özgürlüğü sevmiyormusun? Ama onun gibi...

STEPHAN— Hayır anne, şiir yazamıyorum, buna engel oluyorsun. ~~Benim için...~~

MRS. SULLIVAN— Neden engel alıyorsun?

KAYNAKÇA

- Açıköz, Namık, “Yetik Ozan Yitti Gitti”, *Türk Yurdu*, s147, Kasım 1999
- Demirtepe, Murat, *Türk Edebiyatı Dergisi*, Şubat 1981.
- Ercilasun, Ahmet Bican, Yetik Ozan, *Töre Dergisi*, Yıl 8, Sayı: 93, Şubat 1979, s.6-7
- Ercilasun, Ahmet Bican, ”Sana Gelirim”, *Töre Dergisi*, Yıl 6, Sayı: 78, Ankara1977, s.35-40
- Günay, Gökçen, Yetik Ozan’la şiir üzerine bir konuşma, *Töre Dergisi*, Sayı 25, Haziran 1973, s. 48-53.
- Günay, Turgut, *Balıkçıl ile Yengeç*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Günay, Turgut, *Rize İli Ağızları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978; 2. baskı ADTYK-TDK Yayınları, Ankara 2003.
- Günay, Turgut, *TDE Ansiklopedisi* cilt 3, Dergâh yayınları, İstanbul 1979.
- Güzel, Abdurrahman, *Türk Kültürü Dergisi*, sayı 196, Şubat Ankara1979,
- Sakaoğlu, Saim, “Turgutcuğum’un Ardından”, *Töre Dergisi*, Yıl:8, Sayı:94 Mart 1979, s.40-43.
- Sakaoğlu, Saim, Günay Turgut, *Halk Şiirinde Atatürk /*. Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Erzurum 1974.
- Sümeyra, Cemile, *Kendi Kalemini Kıranlar*, Şule Yayınları, İstanbul, 2007.
- Tatçı, Mustafa, Ölümünün 8. Senesinde “Yetik Ozan’sız Seneler”, *Dolunay*, Sayı: 12, Kahramanmaraş, Aralık 1986, s.31-32.
- Tekin, Aslan, “Törelen de Gel”<http://www.yg.yenicaggazetesi.com.tr/yazargoster.php?haber=22356>
- Tural, Sadık Kemal, “Yetik Ozan’ın Şiiri Etrafında”, *Töre Dergisi*, Yıl: 8, Sayı: 93, Şubat 1979 s.9-12
- Tural, Sadık Kemal, *Zamanın Elinden Tutmak*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1982.

Yetik Ozan, *Atmaca Uçurumu* (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Alternatif Yayınları, Ankara 2002.

Yetik Ozan, *Atmaca Uçurumu*, Şiirler, Töre - Devlet Yayınları. Ankara, 1973.

Yetik Ozan, *Bütün Şiirleri* , (Haz. Doç. Dr. Metin Özarslan,), 1. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2009.

ÖZEL GÖRÜŞMELER

Ahmet Bican Ercilasun ile röportaj

İskender Öksüz ile röportaj

Metin Özarslan ile röportaj

Saim Sakaoğlu ile röportaj